

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Rhif: WG 44691

Safon Ansawdd Tai Cymru 2023

Drafft ar gyfer ymgynghori

Cynnal a chadw a gwella tai cymdeithasol yng Nghymru

Mai 2022

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd /
This document is also available in English

OGL © Hawlfraint y Goron

Cynnwys

Rhagair y Gweinidog	4
Rhagair 6	
Pennod 1 – Cyflwyniad.....	8
Cwmpas.....	8
Cefndir a chyd-destun.....	8
Pennod 2 – SATC2023	11
Pennod 3 – Y Safon: elfennau a chanllawiau.....	14
System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (HHSRS).....	14
Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 a gofynion HHSRS	15
Elfennau o'r safon	16
1. Rhaid i gartrefi fod mewn cyflwr da.....	16
2. Rhaid i gartrefi fod yn ddiogel.....	17
3. Rhaid i gartrefi fod yn fforddiadwy i'w gwresogi a chael yr effaith amgylcheddol leiaf bosibl	24
4. Rhaid bod gan gartrefi gegin fodern ac ardal gyfleustodau	29
5. Rhaid bod gan gartrefi ystafell ymolchi fodern.....	32
6. Rhaid i gartrefi fod yn gyfforddus a hyrwyddo llesiant	33
7. Rhaid bod gan gartrefi ardd addas	35
8. Rhaid bod gan gartrefi ardal awyr agored ddeniadol ac ymarferol	37
Pennod 4 – Yr hyn y mae angen i landlordiaid cymdeithasol ei wneud er mwyn cyrraedd y Safon	39
Unioni.....	39
Cynhesrwydd fforddiadwy a'r effaith amgylcheddol	39
Amserlen ar gyfer cyrraedd y Safon.....	40
Ymgynghori â thenantiaid ynghylch y rhaglen ddrafft	40
Pennod 5 – Asesu	41
Enghreifftiau o ddefnyddio 'Ddim yn Gymwys' sy'n ymwneud ag elfennau unigol yn y Safon.....	42
Enghreifftiau o ddefnyddio 'Llwyddo'n Amodol' sy'n ymwneud ag elfennau unigol yn y Safon.....	42
Enghreifftiau o ddefnyddio 'Methu Dros Dro' sy'n ymwneud ag elfennau unigol yn y Safon.....	43

Enghreifftiau o ddefnyddio 'Methu Dros Dro' sy'n ymwneud ag elfennau cynhesrwydd fforddiadwy ac effaith amgylcheddol penodol (adran 3 o'r Safon).	46
Pennod 6 – Cydymffurfio ac ardystio.....	48
Y dull o ymdrin â SATC, sy'n adlewyrchu adnoddau ac amgylchiadau lleol	48
Meddalwedd rheoli cronfeydd data/asedau	48
Ymgysylltu â thenantiaid	48
Gwirio Annibynnol	49
Datganiad o Gydymffurfiaeth	49
Elfennau nad ydynt yn cael eu mesur (fel y cyfryw)	49
Gweithgarwch Cost Ormodol	50
Ailddatblygu, Dymchwel a Charbon	50
Budd i'r gymuned	50
Rhestr Termau	51
Atodiad 1 – Rhagor o wybodaeth ac enghreifftiau o arferion da.....	54
Atodiad 2 – Budd i'r Gymuned o ran Carbon.....	62
Atodiad 3 – Asesu'r Stoc Gyfan a Llwybrau Ynni Targed.....	63
Nodyn cyfarwyddyd.....	63
Asesu'r Stoc Gyfan	63
Llwybrau Ynni Targed.....	63
Atodiad 4 – Meddiannaeth Nominal a lleoedd ar gyfer bywyd pob dydd	64
Meintiau gofynnol ystafelloedd gwely.....	64
Gofynion delfrydol o ran dodrefn.....	64
Meddiannaeth nominal.....	65
Ffactorau i'w hystyried	66
Atodiad 5 – Dyddiadau cydymffurfio ar gyfer elfennau o'r Safon.....	67
Atodiad 6 – Codau rheswm asesu	70

Rhagair y Gweinidog

Ar droad y ganrif cyflwynwyd Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC). Mae Llywodraeth Cymru, ynghyd â landlordiaid cymdeithasol sy'n bartneriaid cyflawni, wedi buddsoddi biliynau o bunnau er mwyn cynnal ansawdd cartrefi cymdeithasol ledled Cymru a'i wella'n sylweddol dros y ddau ddegawd diwethaf. Erbyn diwedd 2020, mae 99% o dai cymdeithasol yng Nghymru wedi cyrraedd y safon heriol¹ ac mae landlordiaid cymdeithasol yn parhau i gynnal y safon honno heddiw.

Mae SATC, sydd wedi rhychwantu chwe gweinyddiaeth hyd yma, yn enghraifft o'r ffordd y gall Llywodraethau arddel safbwynt hirdymor, gan fuddsoddi mewn polisïau a rhaglenni hirdymor, gyda modelau cyllido hirdymor, a galluogi landlordiaid cymdeithasol i fuddsoddi'n hyderus mewn asedau a chymunedau dros yr hirdymor. O ganlyniad, mae safon tai cymdeithasol yng Nghymru wedi gwella o gymharu â thai mewn sectorau eraill. Mae pawb yn derbyn bod byw mewn cartref o ansawdd uchel o fudd i lesiant corfforol a meddyliol y rhai sy'n byw ynddynt.

Mae'r 2020au eisoes wedi gweld newid cyflym ac annisgwyl gyda phandemig byd-eang 'unwaith mewn canrif' yn newid y ffordd y mae pobl yn byw a sut maent yn teimlo am gartref a'r hyn y maent ei ddisgwyl ganddo. Mae materion sy'n ymwneud â chyfiawnder cymdeithasol a chydaddoldeb megis mynediad at fand eang a darparu lloriau, diogelwch adeiladau a'r gallu i fyw'n ddiogel mewn cartrefi wedi dod yn bwysicach fyth; efallai fod gwerthfawrogiad o'n cartrefi yn fwy nag y mae wedi bod ers amser maith.

Arweiniodd Cymru y ffordd drwy ddatgan argyfwng hinsawdd. Bydd angen i'r 2020au fod yn ddegawd o ddatgarboneiddio ar gyfer tai, pan fyddwn yn dysgu sut i uwchraddio tai cymdeithasol yn effeithiol ac yn effeithlon, mewn ffyrdd a fydd yn lleihau allyriadau carbon a biliau ynni i denantiaid. Bydd yr hyn a ddysgir wrth uwchraddio'r 230,000 o gartrefi cymdeithasol yng Nghymru yn llywio'r ffordd rydym ni, fel cenedl, yn mynd ati i sicrhau bod y 1.2 miliwn o gartrefi rhent preifat neu gartrefi sy'n eiddo i berchen-feddianwyr yng Nghymru yn garbon sero net. Mae'r her sy'n gysylltiedig ag ôl-osod y stoc dai bresennol yn enfawr. Mae gan bob tŷ hanes gwahanol ac, felly, ein cenhadaeth yw lleihau allyriadau carbon gartref fesul cartref a fesul stryd.

Ym mis Hydref, y llynedd lansiâs safon, a oedd yn fwriadol feiddgar, ar gyfer adeiladu cartrefi fforddiadwy newydd yng Nghymru. Bydd yn cael gwared ar systemau gwresogi a dŵr poeth sy'n defnyddio tanwydd ffosil am byth. Mae'n gofyn am fabwysiadu dull 'Ffabrig yn Gyntaf', gan bennu safon ofynnol ar gyfer perfformiad thermol, ynghyd ag asesiad o'r risg o orgynhesu – yr ymddengys ei bod yn synhwyrol, wrth i'r blaned gynhesu ac wrth i nifer y digwyddiadau tywydd eithafol barhau i gynyddu. Mae'n bwysig sicrhau bod ein cartrefi cymdeithasol presennol yn adlewyrchu, lle y bo'n bosibl, ansawdd, effaith amgylcheddol a chynhesrwydd fforddiadwy cartrefi cymdeithasol newydd.

¹ Safon Ansawdd Tai Cymru: ar 31 Rhagfyr 2020: Datganiad Ystadegol Cyntaf Llywodraeth Cymru, 30 Medi 2021 SDR 275/2021

Byddai'n hawdd cael ein llethu gan faint yr her sy'n gysylltiedig ag uwchraddio tai cymdeithasol unwaith eto. Fodd bynnag, rydym wedi'i wneud o'r blaen a, gyda'n gilydd, gallwn ei wneud eto. Mae angen i ni fod yn bragmatig, ymateb i'r her a dechrau – mae tenantiaid yng Nghymru, eu plant a'u hwyrion a'i hwyresau yn dibynnu arnom.

Felly, mae'n bleser gennyf gyflwyno SATC2023. Mae'r safon hon yn adeiladu ar gyflawniadau gwych ei rhagflaenydd a bydd yn parhau i wella a chynnal ansawdd tai cymdeithasol yng Nghymru. Mae SATCS2023, unwaith eto, yn codi'r safon ar gyfer tai cymdeithasol a'i nod yw bod yn feiddgar ac yn gyflawnadwy. Mae'n fwriadol heriol. Ond, rwy'n benderfynol o sicrhau y bydd tai cymdeithasol yng Nghymru yn dod yn ddeiliadaeth o ddewis, gan ddarparu cartrefi carbon isel modern o ansawdd uchel sy'n addas ar gyfer yr 21ain ganrif a thu hwnt.

Julie James AS, Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Julie James MS, Minister for Climate Change

GOFYNION ANSAWDD AR GYFER TAI CYMDEITHASOL PRESENNOL YNG NGHYMRU

Mae tai yn flaenoriaeth allweddol i Lywodraeth Cymru

Diben Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC) yw gwella ansawdd cartrefi cymdeithasol yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i wella safon tai cymdeithasol presennol drwy bennu safon heriol y mae rhwymedigaeth gyfreithiol ar bob landlord cymdeithasol yng Nghymru i'w chyrraedd.

Cydnabyddir yn eang bod byw mewn cartref o ansawdd uchel yn dod ag amrywiaeth eang o fanteision o ran iechyd, dysgu a ffyniant. Mae hyn yn ategu dyhead y Llywodraeth i wella canlyniadau ym meysydd iechyd a llesiant a chyrhaeddiad addysgol yn ogystal â lleihau tlodi ac allyriadau carbon.

Tenantiaid wrth wraidd SATC

Yn ei hanfod, safon sy'n canolbwyntio ar y tenant yw SATC2023, y bwriedir iddi uwchraddio cartrefi cymdeithasol mewn ffordd sy'n cyfrannu at sicrhau canlyniadau iechyd, addysg a llesiant cadarnhaol i denantiaid. Mae'r buddsoddiad sydd ei angen er mwyn i gartrefi gyrraedd y safon hefyd yn gyfle pwysig i greu ffyniant i gymunedau lleol a sicrhau eu bod yn parhau i ffynnu, drwy greu swyddi, hyfforddiant a phrentisiaethau yn y gadwyn gyflenwi. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod, er mwyn meithrin ymdeimlad o falchder, perthyn a pherchenogaeth, y dylid annog tenantiaid i fanteisio ar y cyfle i gymryd rhan yn y broses o wneud unrhyw benderfyniadau sy'n effeithio ar eu cymuned a'u hamgylchedd.

Er bod SATC2023 yn nodi'r safonau ansawdd gofynnol ar gyfer cartrefi cymdeithasol presennol, mae Llywodraeth Cymru yn annog landlordiaid cymdeithasol i anelu at safonau y tu hwnt i'r gofynion sylfaenol a nodir yma. Disgwylir i landlordiaid cymdeithasol edrych yn gyfannol ar fater ansawdd, gan gydnabod y manteision y bydd cartrefi o ansawdd uchel sy'n ddiwylliannol addas yn eu sicrhau o ran llesiant corfforol a meddyliol pawb. Disgwylir i bob cartref fod o ansawdd uchel ac yn iach i fyw ynddo a diwallu anghenion cymunedau, teuluoedd ac unigolion.

Anogir landlordiaid cymdeithasol i ymgysylltu â'u tenantiaid er mwyn llywio eu rhaglenni gwaith ac ystyried adborth o brofiad uniongyrchol tenantiaid eraill o waith ôl-osod, er mwyn sicrhau y gall cartrefi gael eu cynnal a'u cadw, eu huwchraddio a'u datgarboneiddio'n fwy effeithlon ac effeithiol yn y dyfodol.

SATC2023 a chysylltedd digidol

Dylid ystyried sut y gall landlordiaid leihau allgáu digidol ymhlith tenantiaid. Mater sy'n ymwneud â chyfiawnder cymdeithasol yw cysylltedd digidol, gyda Gweinidogion yn disgwyl i landlordiaid cymdeithasol fod yn arloesol wrth fanteisio i'r eithaf ar y cyfle i aelwydydd unigol a chymunedau gael mynediad cyfartal at gyfleoedd ar-lein, lle y bo'n bosibl. Disgwylir i landlordiaid ddarparu datganiad esboniadol yn eu Polisi Cydymffurfiaeth er mwyn tynnu sylw at y gwaith sy'n cael ei wneud i ddatblygu hyn.

SATC2023 yn helpu i sicrhau Cymru Sero Net

Mae SATC yn nodi safonau sy'n ymwneud â datgarboneiddio cartrefi cymdeithasol a'i nod yw lleihau allyriadau carbon o stoc dai Cymru. Mae'r Safon hon yn cyfrannu at gyflawni nodau'r Llywodraeth o ran newid yn yr hinsawdd a fynegir drwy gynllun [Cymru Sero Net](#) a gyhoeddwyd yn 2021.

Dros amser, rhagwelir y bydd y Safon yn gymwys i fathau eraill o dai a deiliadaethau tai eraill a chaiff hyn ei adolygu'n rheolaidd.

Draft

Pennod 1 – Cyflwyniad

Mae Safon Ansawdd Tai Cymru (y Safon) yn pennu'r targed ar gyfer cyflwr pob tŷ cymdeithasol yng Nghymru. Cyflwynwyd y Safon yn wreiddiol yn 2002 ac mae wedi llwyddo i wella ansawdd cartrefi cymdeithasol yng Nghymru. Erbyn diwedd 2020 nodwyd bod bron yr holl dai cymdeithasol wedi cyrraedd Safon 2002¹. Rhaid cynnal ac ymestyn y lefel hon o ansawdd er mwyn gwella ansawdd ymhellach gan ystyried newidiadau a disgwyliadau yn y byd ehangach, ac effeithiau o'r byd ehangach, megis newid yn yr hinsawdd a datblygiadau technegol o ran ffabrig adeiladu.

Mae Senedd Cymru yn ymrwymedig i sicrhau bod yr holl dai cymdeithasol presennol yn cyrraedd y safon newydd erbyn 2033.

Mae'r Safon yn pennu'r gofynion bod pob tŷ cymdeithasol yn cael ei ddiweddarau a'i gadw mewn cyflwr da er mwyn rhoi cyfle i denantiaid cymdeithasol fyw mewn cartref:

- Sydd mewn cyflwr da;
- Sy'n ddiogel;
- Sy'n fforddiadwy i'w wresogi ac sy'n cael yr effaith amgylcheddol leiaf bosibl;
- Sydd â chegin fodern ac ardal gyfleustodau;
- Sydd ag ystafell ymolchi fodern;
- Sy'n gyfforddus ac sy'n hyrwyddo llesiant;
- Sydd â gardd addas;
- Sydd ag ardal awyr agored ddeniadol.

Cwmpas

Rhaid i bob tŷ cymdeithasol yng Nghymru gyrraedd a chynnal Safon Ansawdd Tai Cymru. Mae'r Safon yn gymwys i bob eiddo hunangynhwysol y mae awdurdodau tai lleol yn berchen arnynt ac yn eu rheoli o dan Ran 4 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig a reoleiddir gan Lywodraeth Cymru. Mae'n cynnwys eiddo rhent canolradd ac eiddo y mae Awdurdodau Lleol yn berchen arnynt at ddibenion tai cymdeithasol nad ydynt mewn Cyfrif Refeniw Tai.

Mae'r Safon yn cynnwys elfennau unigol, canllawiau ategol, enghreifftiau o arferion da a manylion gwaith asesu. Wrth weithio tuag at y Safon, rhaid i landlordiaid cymdeithasol geisio barn tenantiaid a'i hystyried. Dylai unrhyw raglenni arfaethedig fod yn seiliedig ar ddeialog ddilys â thenantiaid a chyd-ddealltwriaeth.

Cefndir a chyd-destun

Cyflwynwyd y safon wreiddiol yn 2002 gyda chanllawiau diwygiedig yn cael eu cyhoeddi yn 2008. Erbyn 2020, roedd 99% o'r tai cymdeithasol yng Nghymru yn cyrraedd y Safon². Dechreuwyd gwerthuso'r rhaglen bresennol a chynlluniau ar gyfer y fersiwn nesaf ohoni yn 2020 gyda rhaglen o weithgarwch ymgysylltu â landlordiaid cymdeithasol. Cynhaliwyd cyfres o weithdai a sesiynau adborth er mwyn darparu barn ymarferydd ar y Safon a deall yr awydd i newid. O ganlyniad i'r gweithgarwch

² Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC), ar 31 Rhagfyr 2020: Datganiad Ystadegol Cyntaf Llywodraeth Cymru, 30 Medi 2021 SDR 275/2021

hwn, cynigiodd gwirfoddolwyr eu hunain ar gyfer grŵp ymarferwyr a daeth y grŵp hwn yn rhan o bob cam o'r broses o werthuso a chyd-lunio'r Safon newydd.

Dilynwyd y gweithgarwch ymgysylltu hwn a oedd yn canolbwyntio ar landlordiaid gan arolwg a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru er mwyn asesu agweddau tenantiaid tai cymdeithasol at SATC³. Cafodd canlyniadau'r ddau faes ymchwil eu bwydo i werthusiad annibynnol o effeithiolrwydd y rhaglen⁴ a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru ac a gyhoeddwyd yn 2021.

Daeth y gwerthusiad i'r casgliad **'bod SATC wedi bod yn effeithiol wrth gyflawni ei amcan allweddol o godi safonau tai cymdeithasol ar rent'** a bod ganddi **'fanteision i denantiaid ac y dylai barhau i'r dyfodol....'**

Nododd y broses werthuso elfennau o'r Safon yr oedd angen eu diweddarau a'u gwella ac elfennau lle roedd gwaith ymchwil a newidiadau cymdeithasol wedi newid disgwyliadau ers i'r safon wreiddiol gael ei lansio, yn ogystal ag elfennau newydd i'w cynnwys, a restrir isod:

- Casglu data ac adrodd arnynt;
- Polisiâu cydymffurfiaeth;
- Diogelwch tân a diogelwch trydanol;
- Cynhesrwydd fforddiadwy a'r Effaith Amgylcheddol (elfennau newydd);
- Lloriau (elfen newydd);
- Effeithlonrwydd dŵr (elfen newydd);
- Bioamrywiaeth (elfen newydd);
- Teithio llesol (elfen newydd)
- Niwsans sŵn (elfen newydd).

Noder: er bod elfennau eraill o'r Safon yn parhau'n ddigryfnwyd i raddau helaeth, maent wedi'u diweddarau er mwyn adlewyrchu'r syniadaeth bresennol.

Cydnabyddir mai datgarboneiddio fydd yn peri'r her fwyaf i landlordiaid cymdeithasol o ran cyrraedd y safon newydd hon yn y byrdymor. Mae **Rhaglen Ôl-osod er mwyn Optimeiddio Llywodraeth Cymru**, a lansiwyd ym mis Awst 2020, yn ddull gweithredu strategol a arweinir ac a ariennir gan Lywodraeth Cymru a Landlordiaid Cymdeithasol partner i nodi ffyrdd effeithiol ac effeithlon o uwchraddio cartrefi er mwyn cyflawni targedau carbon Cymru.

Mae'r dull gweithredu yn cydnabod bod angen pedwar ffactor hanfodol cydgysylltiedig, sef:

1. **Arolygon** – mae'n hanfodol bod cyflwr pob tŷ yn hysbys a bod y mesurau y gallai fod eu hangen i leihau allyriadau carbon y cartrefi yn cael eu deall.

³ Safon Ansawdd Tai Cymru: arolwg tenantiaid. Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 6/2021

⁴ Safon Ansawdd Tai Cymru: Gwerthusiad Cyfansymiol Three Dragons, Cyngor Da a Phrifysgol Ulster: Sefydliad Ymchwil yr Amgylchedd Adeiledig (2021). Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 43/2021

2. **Deall ffabrig cartrefi** – mewn perthynas ag inswleiddio, atal drafftiau ac aerglosrwydd waliau, lloriau, toeau, ffenestri, drysau, ynghyd â mesurau awyru mecanyddol priodol.
3. **Technoleg** – a ddefnyddir i gynhesu lle a chyflenwi dŵr poeth (gwasanaethau) a chynhyrchu a storio ynni (ynni adnewyddadwy).
4. **Datgarboneiddio** gridiau cyflenwi ynni – gwelliannau parhaus i'r system cyflenwi trydan a nwy.

Disgwylir i bob landlord ystyried y ffactorau hyn wrth gynllunio eu gwaith datgarboneiddio.

Ceir rhestr lawn o dermau a ddefnyddir yn y Rhestr Termau.

Mae'r Safon yn pennu'r gofynion bod pob tŷ cymdeithasol yn cael ei ddiweddarau a'i gadw mewn cyflwr da er mwyn rhoi cyfle i denantiaid cymdeithasol fyw mewn cartref:

- Sydd mewn cyflwr da;
- Sy'n ddiogel;
- Sy'n fforddiadwy i'w wresogi ac sy'n cael yr effaith amgylcheddol leiaf bosibl;
- Sydd â chegin fodern ac ardal gyfleustodau;
- Sydd ag ystafell ymolchi fodern;
- Sy'n gyfforddus ac sy'n hyrwyddo llesiant;
- Sydd â gardd addas;
- Sydd ag ardal awyr agored ddeniadol.

Rhaid i bob tŷ cymdeithasol yng Nghymru gyrraedd a chynnal Safon Ansawdd Tai Cymru. Mae'r Safon yn gymwys i bob eiddo hunangynhwysol y mae awdurdodau tai lleol yn berchen arnynt ac yn eu rheoli o dan Ran 4 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig a reoleiddir gan Lywodraeth Cymru. Mae'n cynnwys eiddo rhent canolradd ac eiddo y mae Awdurdodau Lleol yn berchen arnynt at ddibenion tai cymdeithasol nad ydynt mewn Cyfrif Refeniw Tai.

Bydd cartref yn cyrraedd y safon pan gyflawnir pob un o'r elfennau perthnasol. Cydnabyddir nad yw rhai elfennau o'r Safon yn gymwys i bob cartref. Cydnabyddir hefyd na all pob cartref gyflawni rhai elfennau am wahanol resymau.

1. Rhaid i gartrefi fod mewn cyflwr da

- 1a Rhaid i gartrefi fod yn strwythurol sad ac mewn cyflwr da
- 1b Rhaid i gartrefi fod yn rhydd rhag lleithder

2. Rhaid i gartrefi fod yn ddiogel

- 2a Rhaid i ddrysau a ffenestri allanol roi lefel resymol o ddiogelwch ffisegol
- 2b Rhaid i risiau a balwstradau fod yn ddiogel
- 2c Rhaid bod gan gartrefi system canfod tân a larwm ddigonol a gaiff ei chynnal a'i chadw i'r Safon Brydeinig briodol
- 2d Rhaid bod gan gartrefi ffyrdd priodol o ddianc os bydd tân o'r adeilad i fan diogel y tu allan i'r adeilad, yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu
- 2e Rhaid i berson â chymwysterau priodol ardystio bod cyfarpar a gosodiadau nwy, cyfarpar a gosodiadau sy'n cael eu tanio ag olew neu gyfarpar a gosodiadau sy'n llosgi tanwydd solet yn ddiogel bob blwyddyn
- 2f Rhaid gosod synhwyrdd carbon monocsid ym mhob ystafell sy'n cynnwys cyfarpar nwy, cyfarpar hylosgi sy'n gael ei danio ag olew, cyfarpar hylosgi sy'n llosgi tanwydd solet neu fflw cysylltiedig
- 2g Rhaid i gartrefi fod yn destun archwiliad diogelwch trydanol a gynhelir gan berson cymwys fesul ysbaid o 5 mlynedd neu lai

- 2h Rhaid i'r holl gyfarpar trydanol a ddarperir gan landlordiaid mewn cartrefi fod yn ddiogel, cydymffurfio â'r gofynion diogelwch presennol ar gyfer cynhyrchion trydanol domestig a chael eu profi bob blwyddyn
- 2i Rhaid bod gan rannau cyffredin fflatiau ac adeiladau preswyl amlfeddiannaeth eraill ffyrdd digonol o rybuddio a dianc rhag tân yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu
- 2j Rhaid bod gan bob adeilad sy'n cynnwys mwy nag un annedd (p'un a yw'n cynnwys rhannau cyffredin ai peidio) asesiad risgiau tân cyffredol.

3. Rhaid i gartrefi fod yn fforddiadwy i'w gwresogi a chael yr effaith amgylcheddol leiaf bosibl

- 3a Rhaid i systemau gwresogi fod yn rhesymol economaidd i'w rhedeg a gallu gwresogi'r cartref cyfan i lefel gyfforddus mewn tywydd arferol (SAP 92-EPC A o leiaf)
- 3b Rhaid lleihau allyriadau carbon o gartrefi cymaint â phosibl (EIR 92 o leiaf)
- 3c Rhaid i landlordiaid gynnal Asesiad o'u Stoc Gyfan a Llunio Llwybrau Ynni Targed ar gyfer eu cartrefi
- 3d Rhaid rhoi'r holl fesurau a argymhellir drwy'r Llwybr Ynni Targed ar waith
- 3e Rhaid bod gan gartrefi, yn enwedig ceginau ac ystafelloedd ymolchi, swm digonol o awyru
- 3f Rhaid gosod mesurau i wella effeithlonrwydd dŵr a lleihau tlodi dŵr wrth adnewyddu ffitiadau a chyfarpar gosod
- 3g Rhaid gosod casgenni dŵr lle y bo'n briodol

4. Rhaid bod gan gartrefi gegin fodern ac ardal gyfleustodau

- 4a Rhaid i geginau fod o dan 16 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da
- 4b Rhaid bod gan geginau ddigon o le ar gyfer cyfarpar cegin
- 4c Rhaid i geginau fod yn drefnus a chynnwys digon o wynebau gweithio
- 4d Rhaid bod gan gartrefi ddigon o le storio cyffredinol
- 4e Rhaid bod gan gartrefi ddigon o le i fodloni gofynion ailgylchu lleol
- 4f Rhaid bod gan geginau socedi trydan mewn lleoliadau digon cyfleus
- 4g Rhaid bod gan geginau ac ardaloedd cyfleustodau loriau addas
- 4h Rhaid bod gan gartrefi gyfleusterau digonol ar gyfer golchi, sychu a chrasu dillad

5. Rhaid bod gan gartrefi ystafell ymolchi fodern

- 5a Rhaid i ystafelloedd ymolchi a thoiledau fod o dan 26 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da
- 5b Dylai fod gan ystafelloedd ymolchi a thoiledau loriau addas

- 5c Rhaid bod gan ystafelloedd ymolchi gawod a baddon (neu gawod a digon o le i ddarparu baddon)

6. Rhaid i gartrefi fod yn gyfforddus a hyrwyddo llesiant

- 6a Dylai fod gan gartrefi ddigon o le at ddibenion bywyd pob dydd
- 6b Ar adeg newid tenantiaeth, dylai fod gan bob ystafell gyfanheddol (ystafelloedd gwely ac ystafelloedd byw), grisiau a landins yn y cartref orchuddion llawr addas.
- 6c Dylid lleihau amlygiad i sŵn gymaint â phosibl
- 6d I'r graddau y bo'n bosibl, dylai cartrefi fodloni gofynion penodol y meddianwyr
- 6e Rhaid cynllunio ar gyfer gofynion tai pobl anabl a phobl hŷn a bodloni'r gofynion hynny yn unol â'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol
- 6f Dylai cartrefi fod yn hawdd i'w hadnabod gyda ffiniau diffiniadwy

7. Rhaid bod gan gartrefi ardd addas

- 7a Dylai fod ardal wastad allanol nad yw'n llai na 10m² y gellir mynd iddi'n uniongyrchol o'r cartref
- 7b Dylai fod mynedfa balmantog o'r cartref i unrhyw giât gardd
- 7c Dylai fod mynedfa balmantog o'r cartref i'r lein sychu dillad, os oes un
- 7d Rhaid i ardaloedd allanol fod yn hawdd i'w cynnal a'u cadw ac yn ddiogel
- 7e Dylai fod storfa allanol gadarn y gellir ei chloi

8. Rhaid bod gan gartrefi ardal awyr agored ddeniadol ac ymarferol

- 8a Rhaid darparu storfa allanol ar gyfer beiciau a chyfarpar
- 8b Dylai fod man(nau) cymunedol digonol, ymarferol a diogel y gellir ei gynnal a'i gadw (eu cynnal a'u cadw)
- 8c Dylai cyfleoedd ar gyfer bioamrywiaeth gael eu cyflwyno gan landlordiaid sy'n berchen ar leiniau, parciau, tiroedd a mannau gwyrdd eraill neu sy'n eu rheoli drwy newid y ffordd y caiff yr ardaloedd hyn eu rheoli er mwyn eu gwneud yn fwy deniadol i fywyd gwyllt

Pennod 3 – Y Safon: elfennau a chanllawiau

Diben Safon Ansawdd Tai Cymru yw sicrhau, erbyn diwedd mis Mawrth 2033, bod pob tŷ cymdeithasol yng Nghymru o ansawdd da. Rhaid i bob cartref cymdeithasol:

- Fod mewn cyflwr da;
- Bod yn ddiogel;
- Bod yn fforddiadwy i'w wresogi a chael yr effaith amgylcheddol leiaf bosibl;
- Bod â chegin fodern ac ardal gyfleustodau;
- Bod ag ystafell ymolchi fodern;
- Bod yn gyfforddus ac sy'n hyrwyddo llesiant;
- Bod â gardd addas;
- Bod ag ardal awyr agored ddeniadol.

Er mwyn cyrraedd y Safon rhaid i gartrefi fodloni pob un o'r elfennau canlynol. Ceir manylion yr asesiad o'r Safon ym [Mhennod 5](#).

System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (HHSRS)

Defnyddir yr HHSRS i asesu nifer o elfennau o fewn y safon.

Mae'r HHSRS yn adnodd asesu risg sy'n seiliedig ar iechyd ar gyfer gwerthuso cyflwr tai. Mae'r system yn gweithio drwy werthuso'r risg bosibl o niwed i feddiannydd gwirioneddol neu bosibl sy'n gysylltiedig â'i amgylchedd byw ac mae'n fodd i raddio difrifoldeb unrhyw berygl a nodir. Perygl yw unrhyw risg i iechyd a diogelwch meddiannydd sy'n deillio o ddiffyg. Diffyg yw methiant elfen i gyrraedd y safon 'ddelfrydol', h.y. y safon uchaf ganfyddedig y bwriedir iddi atal, osgoi neu leihau'r perygl. Gallai'r methiant fod yn gynhenid, megis canlyniad y broses ddylunio, adeiladu neu weithgynhyrchu wreiddiol, neu gallai gael ei achosi gan ddirywiad neu ddiffyg atgyweirio neu ddiffyg cynnal a chadw.

Mynegir gradd perygl drwy sgôr rifol. Mae 10 ystod neu 'Fand' sgoriau posibl. Mae sgoriau rhifol o 1000 neu fwy (Bandiau A i C) yn beryglon Categori 1, sy'n gosod dyletswydd ar awdurdodau tai lleol gorfodi i gymryd camau priodol o dan Ran 1 o Ddeddf Tai 2004. Mae sgoriau rhifol o dan 1000 (Bandiau D i J) yn beryglon Categori 2. Mae gan awdurdod tai lleol bŵer ond nid dyletswydd i gymryd camau yn erbyn unrhyw berygl sylweddol yn achos peryglon Categori 2.

Byddai'r cyflyrau canlynol yn achosi i gartref fethu elfen benodol o'r safon (gweler isod):

- **Presenoldeb un diffyg neu fwy, mewn unrhyw elfen o'r safon, sy'n cyfrannu at Berygl(on) Categori 1 HHSRS.**
- **Sgôr perygl (a fynegir fel band) yr asesir ei bod yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd, lle y cyfeirir at un o beryglon rhagnodedig HHSRS neu fwy o fewn unrhyw elfen o'r safon.**

Noder: Rhoddir y sgoriau cyfartalog cenedlaethol ar gyfer peryglon a'r bandiau mewn tabl ar gyfer pob un o'r 29 o beryglon rhagnodedig, a nodir yng Nghanllawiau Gweithredu HHSRS.

Mae Canllawiau Gweithredu'r System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru a gellir eu lawrlwytho am ddim [system mesur iechyd](#)

[diogelwch ar gyfer tai canllawiau](#). O hyn ymlaen, cyfeirir at y Canllawiau fel 'Canllawiau Gweithredu HHSRS'.

Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 a gofynion HHSRS

Cynigir y dylai'r gofynion o ran ffitrwydd i fod yn gartref gael eu diweddarau gan Ddeddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 yn 2022. O dan Ddeddf 2016, mae'n rhaid i landlordiaid (yn y sector preifat a'r sector cymdeithasol) sicrhau bod yr annedd yn ffit i fod yn gartref ar y dyddiad y caiff ei meddiannu gan denant(iaid), a thra bydd yn cael ei meddiannu o dan gytundeb tenantiaeth (contract). Mae hefyd yn ofynnol i landlordiaid gadw'r annedd mewn cyflwr da, gan gynnwys y strwythur a'r tu allan i'r annedd yn ogystal â'r gosodiadau gwasanaeth. Cynigir y dylai'r gofynion o ran ffitrwydd i fod yn gartref o dan Ddeddf 2016 a rheoliadau cysylltiedig gyfeirio at y 29 o beryglon (materion ac amgylchiadau) a nodir yn Atodlen 1 i Rheoliadau System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (Cymru) 2006.

Mae cyfeiriadau at yr HHSRS yn disodli'r rhwymedigaeth gytundebol ymhlyg yn Neddf Landlord a Tenant 1985 i sicrhau bod yr annedd yn ffit i fod yn gartref a chyfeiriadau blaenorol at naw mater gan gynnwys atgyweirio, sadrwydd, lleithder, goleuadau, awyru a chyflenwad dŵr. Mae'r rhwymedigaeth i sicrhau bod annedd yn ffit i fod yn gartref yn darparu rhwymedi i ddeiliaid contract fynd i'r afael â phryderon ynghylch ansawdd eu llety nas cwmpesir gan rwymedigaethau atgyweirio'r landlord. Mater i'r llysoedd yw penderfynu a yw annedd yn ffit i fod yn gartref. [Gallai Rheoliadau Rhentu Cartrefi \(Ffitrwydd Anedd i Bobl Fyw Ynddi\) \(Cymru\) 2021](#) arwain at gyfraith achosion a allai newid y ffordd y caiff yr HHSRS ei defnyddio. Dylai landlordiaid sicrhau bod eu dehongliad o'r ffordd y defnyddir yr HHSRS yn cyd-fynd ag unrhyw gyfraith achosion o'r fath.

Elfennau o'r safon

1. Rhaid i gartrefi fod mewn cyflwr da

1a Rhaid i gartrefi fod yn strwythurol sad ac mewn cyflwr da

Bydd unrhyw gartref lle yr asesir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghanelllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 29 – Dymchwel Strwythurol ac Elfennau'n Disgyn) yn methu'r elfen hon.

Rhaid i elfennau adeiladu, sy'n cael effaith uniongyrchol ar gyfanrwydd cartref, fod mewn cyflwr da drwy fod yn rhydd rhag diffygion. Mae'r Perygl hwn yn cynnwys y risg y bydd y cartref cyfan yn dymchwel, neu y caiff elfen neu ran o'r ffabrig ei dadleoli neu y bydd yn cwmpo am nad yw wedi'i gosod yn briodol, am ei bod mewn cyflwr gwael neu o ganlyniad i dywydd garw. Gall methiant strwythurol ddigwydd yn fewnol neu'n allanol yn y cwrtil gan beryglu meddianwyr neu'n allanol y tu allan i'r cwrtil gan beryglu aelodau o'r cyhoedd.

1b Rhaid i gartrefi fod yn rhydd rhag lleithder

Bydd unrhyw gartref lle yr asesir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghanelllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 1 – Lleithder a Thyfiant Llwydni) yn methu'r elfen hon.

Mae'r asesiad Perygl hwn yn ymdrin â bygythiadau i iechyd sy'n gysylltiedig â'r ffaith bod gwiddon llwch tŷ neu llwydni neu dyfiant ffyngaid a achosir gan damprowdd a/neu llawer o leithder bellach yn fwy cyffredin. Mae'r perygl yn cynnwys bygythiadau i iechyd meddwl a llesiant cymdeithasol a allai gael eu hachosi drwy fyw mewn annedd lle y ceir lleithder, staeniau lleithder a/neu dyfiant llwydni.

Mae llawer o newidynnau i ddeall achosion ac effaith debygol lleithder sy'n golygu y dylai'r asesiad fod yn seiliedig ar farn broffesiynol yn hytrach na gwaith mesur. Dylid ystyried dyluniad a chyflwr y cartref. Mae lleoliad a graddau unrhyw leithder a nodir a pha mor hir y mae'n para yn benderfynyddion pwysig o ran yr effaith y gallai ei chael ar boblogaethau gwiddon llwch a thyfiant llwydni a'r potensial canlyniadol ar gyfer niwed.

Dylai asesiadau gan Landlordiaid o dan yr elfen hon roi sylw arbennig i'r gofynion yng Nghanelllawiau Gweithredu HHSRS y dylid cadw strwythur a gorffeniadau cartref yn rhydd rhag lleithder codi, lleithder treiddiol a thrawmatig neu gyddwysiad parhaus.

2. Rhaid i gartrefi fod yn ddiogel

2a Rhaid i ddrysau a ffenestri allanol roi lefel resymol o ddiogelwch ffisegol

Mae gan gartref 'lefel resymol o ddiogelwch' os gall gydymffurfio â Secured By Design (SBD), er na fydd ganddo dystysgrif SBD o reidrwydd. SBD yw menter swyddogol yr heddlu i annog mabwysiadu dulliau atal troseddu mewn tai newydd a phresennol a'i nod yw sicrhau diogelwch o safon dda i'r cartref a'r amgylchedd o'i amgylchedd: www.securedbydesign.com

- **Wrth osod drysau a ffenestri newydd:** rhaid i ddrysau a ffenestri newydd gydymffurfio â manyleb fwyaf diweddar 'Secured by Design' (SBD) yr Heddlu a chael eu hardystio felly.
- **Wrth gadw drysau a ffenestri presennol:** gellir sicrhau lefel resymol o ddiogelwch drwy addasu gosodiadau presennol fel eu bod yn cydymffurfio â SBD. Mae angen ymgynghori â Swyddog Dylunio i Atal Troseddau (DOCO) yr heddlu lleol ynghylch unrhyw waith o'r fath e.e. mewn adeiladau treftadaeth.

Mae SBD yn newid dros amser a dylai landlordiaid sicrhau eu bod yn **gweithredu yn ôl y fersiwn ddiweddaraf wrth ymgymryd â gwaith**. Wrth ystyried a yw gwaith hanesyddol yn bodloni'r gofyniad, dylid cyfeirio at y fersiwn gyfredol ar y pryd.

I grynhoi, mae safon SBD ar gyfer eiddo newydd a safon SBD ar gyfer eiddo wedi'i adnewyddu (fel y cytunwyd arni â Swyddog Dylunio i Atal Troseddau yr heddlu lleol) yn fanwl iawn a dylid ei hadolygu'n ofalus er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r elfen hon. Ceir manylion cyswllt Swyddogion Dylunio i Atal Troseddau yn www.securedbydesign.com

Dolen i arfer da

2b Rhaid i risiau a balwstradau fod yn ddiogel

Bydd unrhyw gartref lle yr asesir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghanllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 21 – Cwmpo ar risiau) yn methu'r elfen hon.

Rhaid i risiau a balwstradau fod yn rhydd rhag diffygion. Lle y ceir diffygion, rhaid cymryd camau lliniaru er mwyn unioni'r diffygion hynny a lliniaru unrhyw beryglon sylweddol a nodwyd yn ddigonol.

Dolen i arfer da

FFYRDD O DDIANC RHAG TÂN: CARTREFI

2c Rhaid bod gan gartrefi system canfod tân a larwm ddigonol a gaiff ei chynnal a'i chadw i'r Safon Brydeinig briodol

Rhaid bod gan bob cartref synwryddion mwg a/neu wres cydgysylltiedig o ddyluniad addas a bwerir gan y prif gyflenwad trydan (â ffynhonnell eilaidd wrth gefn o bŵer megis batri lithiwm wedi'i selio) sydd wedi'u gosod mewn lleoliad addas ac sy'n cydymffurfio â BS 5839-6: 2019⁵. Dylai'r synwryddion hyn gael eu profi'n rheolaidd a'u cynnal a'u cadw'n briodol⁶. Dylai fod gan bob cartref, o leiaf, system sy'n ymgorffori synwryddion yn y lleoliadau canlynol:

- Synhwyrdd mwg ym mhob ardal gylchreddeg ar bob llawr sy'n rhan o'r llwybrau dianc o'r eiddo, megis cynteddau a landins.
- Synhwyrdd mwg yn y brif ystafell gyfanheddol a ddefnyddir at ddibenion byw cyffredinol yn ystod y dydd (yr ystafell fyw/lolfa fel arfer).
- Synhwyrdd gwres wedi'i osod ym mhob cegin (gan gynnwys cegin / ardaloedd byw cynllun agored; ni ddylid defnyddio synwryddion mwg mewn ystafelloedd o'r fath).

2d Rhaid bod gan gartrefi ffyrdd priodol o ddianc os bydd tân o'r adeilad i fan diogel y tu allan i'r adeilad, yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu

Dylai fod yn hawdd dianc o gartrefi os bydd tân drwy sicrhau bod llwybr dianc o'r ystafelloedd a ddefnyddir ar gyfer cysgu. Dylai'r llwybrau dianc fod drwy gyntedd amgaeedig, neu landin a grisiau, sy'n arwain yn uniongyrchol at ddrws allanol neu ddihangfa dân allanol i fan diogel y tu allan i'r adeilad. Rhaid bod gan ystafelloedd a ddefnyddir ar gyfer cysgu na ellir eu gadael fel arfer, ac eithrio drwy fynd drwy ystafell arall, ffordd amgen o ddianc (ffenestr ddianc neu unrhyw ddrws allanol a ddarparwyd at ddibenion dianc) yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu. Dylai unrhyw ddrysau neu ffenestri allanol sydd eu hangen at ddibenion dianc fod yn hawdd i'w hagog o'r tu mewn heb ddefnyddio allwedd, pàs na chod.

Os bydd cynllun a strwythur yr adeilad yn golygu na ellir bodloni'r gofynion uchod, rhaid cymhwyso mesurau unioni amgen at yr adeilad mewn ymgynghoriad â gweithwyr proffesiynol cymwys ym maes diogelwch tân a diogelwch adeiladau.

Fel arfer, nid oes angen cyflwyno system llethu tân awtomatig i gartrefi presennol. Fodd bynnag, rhaid cydymffurfio â gofynion rheoliadau adeiladu lle mae addasiadau sylweddol, estyniadau neu waith cymwys arall yn cael eu gwneud (ei wneud). Fodd bynnag, gall systemau llethu tân awtomatig ddarparu mesur unioni amgen fel rhan o system diogelwch tân gyffredinol er mwyn sicrhau bod ffordd briodol o ddianc rhag tân o adeilad neu breswylfa.

⁵ BS 5839-6: 2019+A1:2020. Fire detection and fire alarm systems for buildings - Code of practice for the design, installation, commissioning and maintenance of fire detection and fire alarm systems in domestic premises.

⁶ Gweler BS 5839-6: 2019 Cymal 25 (Routine Testing) a Chymal 26 (Maintenance)

CYFARPAR HYLOSGI A SYNHWYRO CARBON MONOCSID: CARTREFI

- 2e Rhaid i berson â chymwysterau priodol ardystio bod cyfarpar a gosodiadau nwy, cyfarpar a gosodiadau sy'n cael eu tanio ag olew neu gyfarpar a gosodiadau sy'n llosgi tanwydd solet yn ddiogel bob blwyddyn**

Cyfarpar nwy

Rhaid i bob cartref sy'n cynnwys cyfarpar hylosgi sy'n rhedeg ar nwy gydymffurfio â'r gofynion mwyaf diweddar o ran diogelwch nwy⁷ a rhaid i'r landlord sicrhau bod unrhyw gyfarpar, gosodiadau, simneiau a ffliwiau nwy yn ddiogel ac yn gweithio'n effeithlon. Rhaid i bob cartref fod yn destun gwiriad diogelwch blynyddol a gynhelir gan beiriannydd Diogelwch Nwy cofrestredig ar bob dyfais/ffliw nwy. Rhaid cadw cofnod o bob gwiriad diogelwch nwy am o leiaf ddwy flynedd a rhaid darparu copi o'r cofnod o'r gwiriad diogelwch nwy mwyaf diweddar i denantiaid presennol o fewn 28 diwrnod i gwblhau'r gwiriad, neu i unrhyw denant newydd cyn iddo symud i mewn i'r cartref (mewn achosion penodol mae opsiwn i arddangos y cofnod).

Rhaid i unrhyw waith i osod, cynnal a chadw a gwirio diogelwch cyfarpar sy'n rhedeg ar nwy gael ei wneud gan beiriannydd Diogelwch Nwy cofrestredig. Rhaid i unrhyw ddiffyg sy'n ymwneud â diogelwch gael ei unioni (gan beiriannydd Diogelwch Nwy cofrestredig) cyn i'r cyfarpar gael ei ddefnyddio eto a rhaid cadw cofnod o waith a wnaed i unioni diffygion a nodwyd gan y gwiriad diogelwch.

Cyfarpar hylosgi

Rhaid bod gan bob cartref sy'n cynnwys cyfarpar hylosgi sy'n cael ei danio ag olew adroddiad cyfredol ar archwiliad cyfnodol a gynhaliwyd gan berson cymwys addas (e.e. technegydd wedi'i gofrestru ag OFTEC) sy'n nodi bod y gosodiad olew yn y cartref yn ddiogel ac yn gweithio'n iawn a rhaid i'r archwiliad hwn gael ei gynnal bob blwyddyn (Adroddiad Gwasanaethu a Chomisiynu CD/11 OFTEC). BS 5410: Mae Rhan 1 yn disgwyl i gyfarpar ac offer sy'n cael eu tanio ag olew gael eu gwasanaethu'n rheolaidd yn unol â chyfarwyddiadau'r Gwneuthurwr. Dylai tanciau storio olew a phibellwaith cyflenwi olew gael eu harchwilio i fonitro eu cyflwr cyffredinol a dylai unrhyw ollyngiadau gael eu hatgyweirio. Gellir cael Achrediad drwy ddefnyddio ffurflen CD/12 'Landlord Oil Installation Check', a geir yn (www.oftec.co.uk).

Cyfarpar hylosgi sy'n llosgi tanwydd solet

Diffinnir cyfarpar hylosgi fel cyfarpar sefydlog (megis boeleri, tanau (gan gynnwys tanau agored), gwresogyddion a stofiau) sydd wedi'u dylunio a'u gosod i redeg ar danwydd carbon (h.y. olew, tanwydd solet neu nwy).

Rhaid i gartrefi sy'n cynnwys cyfarpar hylosgi sy'n llosgi tanwydd solet fod yn destun gwiriad diogelwch blynyddol ar gynhelir ar y cyfarpar hwnnw, y mae'n rhaid iddo gael ei wasanaethu a'i gynnal a'i chadw. Dylai hyn gynnwys sicrhau bod unrhyw ffliwiau

⁷ Ar adeg cyhoeddi'r SATC, Rheoliadau Diogelwch Nwy (Gosod a Defnyddio) 1998 yw'r rhain a nodir y gofynion yn <https://www.gassaferegister.co.uk/help-and-advice/gas-safety-certificates-records/>.

yn gweithio'n ddiogel a'u bod yn cael eu hysgubo yn unol â'r argymhellion yn rhestr wirio'r gosodiad, bob blwyddyn fel arfer.

Cynllun Profi a Chymeradwyo Cyfarpar Gwresogi, HETAS (www.hetas.co.uk), yw'r corff swyddogol a gydnabyddir gan y Llywodraeth i gymeradwyo cyfarpar gwresogi sy'n rhedeg ar fïomas a thanwydd solet, tanwyddau a gwasanaethau, gan gynnwys cofrestru gosodwyr a busnesau gwasanaethu cymwys. Mae HETAS yn rhoi canllawiau ar ysgubo simneiau ar gyfer tanau glo ac ysgubo fflwiau ar gyfer cyfarpar arall sy'n llosgi tanwydd solet.

2f Rhaid gosod synhwyrdd carbon monocsid ym mhob ystafell sy'n cynnwys cyfarpar nwy, cyfarpar hylosgi sy'n gael ei danio ag olew, cyfarpar hylosgi sy'n llosgi tanwydd solet neu fflw cysylltiedig

Rhaid bod gan gartrefi synhwyrdd carbon monocsid o ddyluniad addas sydd mewn cyflwr da ac yn gweithio'n iawn ac sydd wedi'u gosod mewn lleoliad addas ym mhob ystafell yn y cartref sy'n cynnwys cyfarpar nwy, cyfarpar hylosgi sy'n rhedeg ar olew, cyfarpar hylosgi sy'n llosgi tanwydd solet neu fflw cysylltiedig. Diffinnir cyfarpar hylosgi fel cyfarpar sefydlog (megis boeleri, tanau (gan gynnwys tanau agored), gwresogyddion a stofiau) sydd wedi'u dylunio a'u gosod i redeg ar danwydd carbon (h.y. olew, tanwydd solet neu nwy). Mae cyfarpar yn cynnwys cyfarpar a ddarperir gan y tenant.

Rhaid i synhwyrddion carbon monocsid gydymffurfio â BS EN 50291 a chael eu pwerau gan fatri y bwriedir iddo weithio am oes weithredol y synhwyrdd. Rhaid i'r synhwyrdd gynnwys dyfais rybuddio i roi gwybod i ddefnyddwyr pan fydd ei oes weithredol ar fin dod i ben. Gellir defnyddio synhwyrddion carbon monocsid a gysylltir â'r prif gyflenwad trydan sy'n cydymffurfio â BS EN 50291 (Math A) ac sydd â gwifrau sefydlog (nid mathau plygio i mewn) yn lle synhwyrddion batri, ar yr amod bod dyfais rybuddio am fethiant synhwyrdd wedi'i gosod ynddynt. Dylai'r synhwyrdd gael ei gynnal a'i gadw a'i brofi'n rheolaidd yn unol â chyfarwyddiadau'r gwneuthurwr.

Ymdrinnir â darpariaethau ar gyfer yr elfen hon yn [Neddf Rhentu Cartrefi \(Cymru\) 2016 \(deddfwriaeth.gov.uk\)](http://neddfwriaeth.gov.uk)

DIOGELWCH TRYDANOL A PHROFI: CARTREFI

2g Rhaid i gartrefi fod yn destun archwiliad diogelwch trydanol a gynhelir gan berson cymwys fesul ysbaid o 5 mlynedd neu lai

Rhaid i bob cartref fod yn destun archwiliad diogelwch trydanol (a elwir yn Adroddiad ar Gyflwr Gosodiadau Trydanol neu EICR) a gynhelir gan berson cymwys fesul ysbaid o 5 mlynedd neu lai. Rhaid rhoi copi o'r EICR, sy'n nodi canlyniadau'r archwiliad diogelwch trydanol, i'r tenant. Os caiff gwaith ei wneud ar osodiadau gwasanaeth trydanol cartref rhwng archwiliadau diogelwch trydanol, rhaid i'r tenant

gael cadarnhad ysgrifenedig bod y gwaith wedi'i gwblhau. Rhaid cadw pob gosodiad gwasanaeth trydanol yn y cartref mewn cyflwr da a sicrhau ei fod yn gweithio'n iawn.

Nodyn: Mae [Rheoliadau Rhentu Cartrefi \(Ffitrwydd Annedd i Bobl Fyw Ynddi\) \(Cymru\) 2021](#) yn ei gwneud yn ofynnol i'r gosodiadau gwasanaeth trydanol mewn cartref gael eu harchwilio a'u profi ("archwiliad diogelwch trydanol") gan berson cymwys fesul ysbaid o 5 mlynedd neu lai ac i gopi o'r adroddiad ar gyflwr y gosodiadau sy'n nodi canlyniad yr archwiliad diogelwch trydanol gael ei roi i ddeiliad y contract h.y. y tenant.

2h Rhaid i'r holl gyfarpar trydanol a ddarperir gan landlordiaid mewn cartrefi fod yn ddiogel, cydymffurfio â'r gofynion diogelwch presennol ar gyfer cynhyrchion trydanol domestig a chael eu profi bob blwyddyn

Rhaid i'r holl gyfarpar ac offer trydanol (er enghraifft, oergelloedd, ffyrnau, setiau teledu, ffonau a dyfeisiau di-wifr) a ddarperir gan landlordiaid mewn eiddo preswyl rhent fod yn ddiogel a chydymffurfio â gofynion presennol y DU ar gyfer diogelwch cynhyrchion trydanol domestig. Rhaid i archwiliadau (elwir yn Brofi Cyfarpar Cludadwy (PAT)) gael eu cynnal gan berson cymwys, sef trydanwr cymwys, a rhaid cadw cofnod, yn unol â Chod Ymarfer yr IET ar gyfer Archwilio a Phrofi Cyfarpar Trydanol mewn Swydd (5^{ed} Argraffiad). Mae'r gofynion hyn yn gymwys oni fydd y cyfarpar a'r offer o dan flwydd oed ac yn arddangos nod CE.

FFYRDD O RYBUDDIO A DIANC RHAG TÂN: RHANNAU CYFFREDIN ADEILADAU SY'N CYNWYS FFLATIAU AC ADEILADAU PRESWYL AMLFEDDIANNAETH ERAILL

2i Rhaid bod gan rannau cyffredin fflatiau ac adeiladau preswyl amlfeddiannaeth eraill ffyrdd digonol o rybuddio a dianc rhag tân yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu

(i) Dylai system canfod tân a larwm ddigonol, fel y'i diffinnir gan y Rheoliadau Adeiladau priodol, fod wedi'i gosod yn rhannau cyffredin fflatiau ac adeiladau amlfeddiannaeth eraill.

(ii) Rhaid bod gan rannau cyffredin fflatiau ac adeiladau amlfeddiannaeth eraill ffyrdd priodol o ddianc os bydd tân o'r adeilad i fan diogel y tu allan i'r adeilad, y gellir ei ddefnyddio'n ddiogel ac yn effeithiol ar yr holl adegau perthnasol, fel y'u diffinnir gan y Rheoliadau Adeiladu priodol.

Os na ellir bodloni'r gofynion hyn yn rhannau cyffredin fflatiau neu adeiladau preswyl amlfeddiannaeth eraill, dylid datblygu mesurau unioni amgen mewn ymgynghoriad â gweithwyr proffesiynol cymwys ym maes diogelwch tân a diogelwch adeiladau. Gall systemau llethu tân awtomatig ddarparu mesurau unioni amgen fel rhan o system diogelwch tân gyffredinol er mwyn sicrhau bod ffordd briodol o ddianc rhag tân o adeilad neu breswylfa.

Gallai'r dogfennau canlynol fod yn ddefnyddiol i'r rhai sy'n gyfrifol am ddiogelwch tân mewn adeiladau sy'n cynnwys fflatiau ac mewn adeiladau preswyl amlfeddiannaeth eraill:

- Fire safety in purpose-built blocks of flats (Cymdeithas Llywodraeth Leol, yn cael ei hadolygu ar hyn o bryd).
- Fire Safety in Specialised Housing (Cyngor Cenedlaethol y Prif Swyddogion Tân, 2017).
- Fire safety risk assessment: sleeping accommodation (Llywodraeth EM, 2006).
- BS 9991:2015 Diogelwch tân wrth ddylunio, rheoli a defnyddio adeiladau preswyl (adeiladau newydd, neu adeiladau sydd newydd eu haddasu, sydd wedi defnyddio'r canllawiau dylunio sydd wedi'u cynnwys yn y safon).

Fel arfer, caiff y gofyniad i ddarparu ffyrdd digonol o rybuddio a dianc rhag tân mewn perthynas â blociau o fflatiau a adeiladwyd yn bwrpasol, ei bennu gan y strategaeth diogelwch tân a gwagio adeiladau, ac a yw strategaeth gwagio adeiladau 'aros yn y fan a'r lle' neu 'cydamserol' yn gymwys. Gall fod amgylchiadau lle bydd y Gwasanaeth Tân ac Achub, perchenogion adeiladau, personau cyfrifol ac arbenigwyr cysylltiedig ym maes diogelwch tân yn cytuno ar strategaeth amgen sy'n briodol i'r adeilad.

2j Rhaid bod gan bob adeilad sy'n cynnwys mwy nag un annedd (p'un a yw'n cynnwys rhannau cyffredin ai peidio) asesiad risgiau tân cyfredol.

Rhaid bod gan bob adeilad sy'n cynnwys mwy nag un annedd (p'un a ydynt yn cynnwys rhannau cyffredin ai peidio) asesiad presennol a chyfredol o'r risg o dân⁸ at ddibenion nodi a chymryd 'rhagofalon tân cyffredinol' er mwyn cydymffurfio â'r gofynion presennol priodol o ran diogelwch tân a diogelwch adeiladau.

Noder: Mae Deddf Diogelwch Tân 2021⁹ yn gwneud darpariaethau ar gyfer defnyddio Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Diogelwch Tân) 2005 pan fydd adeilad yn cynnwys dwy set o eiddo domestig neu fwy. Mae Deddf 2005 yn egluro bod drysau mynediad fflatiau a strwythur yr adeilad (gan gynnwys y waliau allanol) o fewn cwrpas Gorchymyn Diogelwch Tân 2005.

Mae'r Gorchymyn Diogelwch Tân yn nodi bod yn rhaid i'r asesiad risgiau tân fod yn addas ac yn ddigonol ar gyfer yr eiddo. Yn aml, mae'n bosibl i berson llewyg gwybodus gynnal y fath asesiad o floc bach o fflatiau, ond ar gyfer eiddo mwy o faint a mwy cymhleth, gall fod yn fwy priodol cyflogi peiriannydd tân cymwys neu ymgynghorydd diogelwch tân. Mae Cyngor Cenedlaethol y Prif Swyddogion Tân wedi cyhoeddi [canllawiau](#) ar ddod o hyd i asesydd addas.

⁸ Fel y'i diffinnir o dan Orchymyn Diwygio Rheoleiddio (Diogelwch Tân) 2005 (fel y'i diwygiwyd)

⁹ Deddf Diogelwch Tân 2021 (c. 24): a ddeddfwyd 29 Ebrill 2021 ac sydd mewn grym yng Nghymru ers 1 Hydref 2021.

Gallai'r dogfennau canlynol fod yn ddefnyddiol i'r rhai sy'n gyfrifol am gynnal asesiadau risgiau tân mewn adeiladau sy'n cynnwys fflatiau ac mewn adeiladau preswyl amlfeddiannaeth eraill:

- Gofal tân mewn blociau fflatiau pwrpasol (Cymdeithas Llywodraeth Leol, yn cael ei hadolygu ar hyn o bryd).
- Gofal tân mewn Tai Arbenigol (Cyngor Cenedlaethol y Prif Swyddogion Tân, 2017).
- Asesiad risg diogelwch tân: llety cysgu (Llywodraeth EM, 2006).
- BS 9991:2015 Diogelwch tân wrth ddylunio, rheoli a defnyddio adeiladau preswyl (adeiladau newydd, neu adeiladau sydd newydd eu haddasu, sydd wedi defnyddio'r canllawiau dylunio sydd wedi'u cynnwys yn y safon).
- PAS 9980:2022 - PAS 9980:2022: Arfarniad risg tân o adeiladu waliau allanol a chladin blociau fflatiau presennol – Cod ymarfer (ar gyfer waliau allanol yr adeilad gyda chladin).

3. Rhaid i gartrefi fod yn fforddiadwy i'w gwresogi a chael yr effaith amgylcheddol leiaf bosibl

3a Rhaid i systemau gwresogi fod yn rhesymol economaidd i'w rhedeg a gallu gwresogi'r cartref cyfan i lefel gyfforddus mewn tywydd arferol (SAP 92- EPC A o leiaf)

Byddai system wresogi 'sy'n rhesymol economaidd i'w rhedeg' yn un y gellir ei rhaglennu (h.y. gall preswylwyr reoli'r tymheredd a'r amseru) ac o faint a argymhellir ar gyfer y cartref y mae'n ei wasanaethu.

Rhaid i'r defnydd blyneddol o ynni ar gyfer systemau cynhesu lle a gwresogi dŵr a goleuadau gael ei amcangyfrif gan ddefnyddio'r fersiwn ddiweddaraf o Weithdrefn Asesu Safonol Llywodraeth Cymru ar gyfer Sgôr Ynni Anheddau. I gael rhagor o wybodaeth gweler [Y Weithdrefn Asesu Safonol \(SAP\) - GOV.UK](#)

Rhaid cyrraedd SAP 92 (EPC A) o leiaf.

Rhaid gosod mesurau i gyrraedd SAP 92 oni fydd y mesurau yn ffisegol anymarferol. Os yw'r mesurau i gyrraedd y safon yn rhy ddrud ar hyn o bryd, rhaid cynllunio mesurau a'u cynnwys fel rhan o raglen waith yn y dyfodol.

3b Rhaid lleihau allyriadau carbon o gartrefi cymaint â phosibl (EIR 92 o leiaf)

Rhaid i landlordiaid fod wedi asesu'r rhaglenni gwaith sydd eu hangen i sicrhau allyriadau carbon sero net ar gyfer eu stoc dai gyfan, er mwyn sicrhau eu bod yn cyd-fynd â [Chynllun Cymru Sero Net](#). Er mwyn i landlordiaid gyflawni'r elfen hon, dylent gynllunio ar gyfer rhoi'r gorau i osod boeleri sy'n defnyddio tanwydd ffosil o 2026 ymlaen.

Rhaid i Sgôr Effaith Amgylcheddol anheddau gael ei hamcangyfrif gan ddefnyddio'r fersiwn ddiweddaraf o Weithdrefn Asesu Safonol y Llywodraeth ar gyfer Sgôr Ynni Anheddau. I gael rhagor o wybodaeth gweler [Y Weithdrefn Asesu Safonol \(SAP\) - GOV.UK](#)

Rhaid cyrraedd EIR 92 o leiaf.

Rhaid gosod mesurau i gyrraedd EIR 92 oni fydd y mesurau yn ffisegol anymarferol. Os yw'r mesurau i gyrraedd y safon yn rhy ddrud ar hyn o bryd, rhaid cynllunio mesurau a'u cynnwys fel rhan o raglen waith yn y dyfodol.

Rhaid ystyried yr elfen hon yn y cyd-destun bod yn rhaid i stoc gyfan landlord gyflawni sero net; gallai cartrefi ag EIR isel gael ei gydbwyso gan gartrefi mwy effeithlon neu Fuddion diffiniedig eraill i'r Gymuned o ran Carbon er mwyn darparu stoc sero net.

Noder: Bydd angen metrigau adrodd ychwanegol er mwyn monitro cynnydd tuag at sero net; bydd y rhain yn cynnwys: (i) cyfanswm allyriadau CO₂ a (ii) cyfanswm allyriadau CO₂ wedi'u gwrthbwysu gan Fudd i'r Gymuned o ran Carbon. Rhagwelir y bydd angen y metrigau ychwanegol hyn erbyn 2026 er mwyn helpu i nodi pryd mae sero net wedi'i gyflawni ar gyfer y stoc dai.

Gweler y canllawiau ar wahân, 'Guidance Note on stock wide Community Carbon Benefit', a gyhoeddir yn ddiweddarach yn y flwyddyn – gweler Atodiad 2 am amlinelliaid o'r nodyn cyfarwyddyd.

3c Rhaid i landlordiaid gynnal Asesiad o'u Stoc Gyfan a Ilunio Llwybrau Ynni Targed ar gyfer eu cartrefi

Cartrefi newydd sy'n cydymffurfio â Gofynion Ansawdd Datblygu Cymru 2021 (WDQR2021) h.y. ni fydd angen Llwybrau Ynni Targed ar SAP 92 (EPC A).

Gweler y canllawiau ar wahân, 'Guidance Note on Whole Stock Assessment', a gyhoeddir yn ddiweddarach yn y flwyddyn – gweler Atodiad 3 am amlinelliaid o'r nodyn cyfarwyddyd.

Dolen i arfer da

3d Rhaid rhoi'r holl fesurau a argymhellir drwy'r Llwybr Ynni Targed ar waith

Rhaid i unrhyw waith a wneir i osod mesurau gydymffurfio â PAS2035 Ôl-osod Anheddau er mwyn Gella Effeithlonrwydd Ynni¹⁰.

Rhoddir enghraifft o osod mesurau effeithlonrwydd ynni ffabrig er mwyn sicrhau bod cartrefi yn barod i gael ffynhonnell gwres carbon isel effeithiol a fforddiadwy isod:

Cam 1: Targedu sgôr SAP EPC C uchel drwy fesurau ffabrig; Targed EIR i C. Dyddiad cydymffurfio: 2029

Cam 2: Targedu SAP EPC B drwy fesurau ffabrig. Gosod systemau cynhyrchu a storio ynni lle y bo'n briodol. Bydd gosod mesurau yn effeithiol yn paratoi cartrefi ar gyfer Cam 3. Dyddiad cydymffurfio: 2031

Cam 3: Gosod ffynhonnell gwres carbon isel priodol yn unig o 2026 ymlaen.

Noder: Mae angen cwblhau Camau 1 a 2 ar y cartrefi hynny sydd â system wresogi sy'n defnyddio tanwydd ffosil y gwyddys y bydd angen systemau wresogi newydd arnynt o 2026 ymlaen, er mwyn gallu cydymffurfio â Cham 3.

¹⁰ BSI (2019), 'PAS 2035/2030:2019, Retrofitting dwellings for improved energy efficiency. Specification and guidance.' Cyrchwyd o <https://pas2035framework.bsigroup.com/> ar 23/03/2022

Cam 4: Rhaid sicrhau allyriadau carbon sero net ar gyfer y stoc dai gyfan. Dyddiad cydymffurfio: 2033

Mae EPC C yn cyfateb i ystod o sgoriau SAP o 69 i 80; dylai landlordiaid dargedu pen uchaf yr ystod hon er mwyn sicrhau bod yr eiddo yn addas ar gyfer pob ffynhonnell gwres carbon isel. Dylid targedu gwerth Paramedr Colli Gwres adeilad, sy'n cynrychioli'r gwres a gollir drwy ffabrig a system awyru'r adeilad, rhwng 2.6 a 2.0 W/m²K (neu'n is).

Dylai'r broses o osod ffynhonnell gwres carbon isel newydd gael ei chwblhau ochr yn ochr ag asesiad o fforddiadwyedd biliau tanwydd i aelwydydd. Dylai unrhyw fesurau sydd eu hangen i leihau cost tanwydd, gan gynnwys gosod ffynonellau ynni adnewyddadwy (er enghraifft, paneli ffotofoltäig) a systemau storio ynni, fod ar waith cyn newid i ffynhonnell gwres carbon isel.

Nid yw'r dull fesul cam a argymhellir ar gyfer sicrhau allyriadau carbon sero net ar gyfer y stoc dai yn atal landlordiaid rhag cyrraedd y safon gydag un set o gamau gweithredu, neu brosesau eraill, ar gyfer cartrefi os bydd hynny'n fwy ymarferol, costeffeithiol neu ddymunol.

Nodiadau ar y defnydd o SAP yn SATC

1. Y fersiwn bresennol o SAP yw SAP 2012; caiff ei disodli gan SAP10.2, y disgwylir iddi fynd yn fyw tua chanol 2022. Mae methodoleg SAP yn cael ei hadolygu ar hyn o bryd, gyda'r nod o lunio fersiwn wedi'i diweddarau o SAP (sef SAP11). Caiff ei llunio i fesur sero net ac ymdrin â gwaith ôl-osod mewn tai. Mae'n debygol o fod ar waith o ~2025 ymlaen.
2. Mae methodoleg gyfrifo SAP yn cynnwys amcangyfrifon ar gyfer y defnydd o ynni rheoleiddiedig. Nid yw'r defnydd o ynni anrheoleiddiedig, gan gynnwys defnyddio ynni ar gyfer cyfarpar a choginio, wedi'i gynnwys yn SAP ar hyn o bryd. Bydd y newid i gerbydau trydan yn cynyddu faint o ynni a ddefnyddir yn y maes hwn. Os caiff y defnydd o ynni anrheoleiddiedig ei gynnwys mewn fersiwn o SAP yn y dyfodol, efallai y bydd angen ei osod ar wahân at ddibenion SATC.
3. Dylid targedu sgôr SAP C uchel ar gyfer cam 1 (gwella effeithlonrwydd ynni ffabrig) i sicrhau bod y Paramedr Colli Gwres yn ddigon isel (rhwng 2.6 a 2.0 W/m²K neu'n is) er mwyn sicrhau bod gan ffynonellau gwres carbon isel a osodir, yn enwedig pypiau gwres, y siawns orau o fodloni gofynion defnyddwyr (tra effeithlon/carbon isel, effeithiolrwydd gwresogi digonol a chostau rhedeg isel). Mae targed EPC C ar gyfer mesurau ffabrig heb gynnwys cynhyrchu ynni a storio ynni. Bydd rhai adeiladau yn fwy anodd i'w gwella tuag at gyrraedd SAP 80 ac mae'n bosibl nad yw mesurau arfaethedig yn cyrraedd trothwyon ar gyfer bod yn ymarferol, yn gosteffeithiol ac yn fforddiadwy ar hyn o bryd. Rhaid cynnal asesiad o'r stoc gyfan wrth benderfynu i ba raddau y dylid gwella pob eiddo. Rhaid ystyried Paramedr Colli Gwres a system dosbarthu gwres yr adeilad cyn gosod ffynhonnell gwres carbon isel o dan Gam 3.
4. Dylid ystyried systemau cynhyrchu a storio ynni priodol o dan Cam 2 wrth dargedu EPC B neu sgôr uwch. Gall systemau storio ynni wella hyblygrwydd ynni a sicrhau bod cyfran fwy o'r trydan a gynhyrchir ar y safle yn cael ei defnyddio gan ddeiliaid tai. Bydd hyn yn helpu i baratoi'r eiddo ar gyfer ffynhonnell gwres carbon isel a dylai gadw biliau tanwydd deiliaid tai ar lefelau fforddiadwy.

3e Rhaid bod gan gartrefi, yn enwedig ceginau ac ystafelloedd ymolchi, swm digonol o awyru

Rhaid rhoi pob mesur i wella perfformiad y cartref o ran awyru ar waith. Rhaid bod gan geginau ac ystafelloedd ymolchi systemau awyru mecanyddol.

Rhaid gosod system awyru fecanyddol sy'n adfer gwres drwy'r tŷ cyfan os ystyrir bod ei hangen fel rhan o'r gwaith o osod mesurau ôl-osod diogel o ansawdd uchel er mwyn gwella effeithlonrwydd ynni'r ffabrig.

3f Rhaid gosod mesurau i wella effeithlonrwydd ddŵr a lleihau tlodi ddŵr wrth adnewyddu ffitiadau a chyfarpar gosod

Mae lleihau faint o ddŵr a ddefnyddir yn lleihau'r canlynol:

- mewnbynnau ynni a mewnbynnau cemegol sydd eu hangen i gyflenwi ddŵr poeth ac oer;
- cost ddŵr mesuredig a thlodi ddŵr posibl;
- y posibilrwydd y bydd Cymru yn wynebu diffyg ddŵr erbyn 2050.

Dylai landlordiaid geisio lleihau faint o ddŵr a allai gael ei ddefnyddio i lai na 110 litr y pen y dydd drwy gydymffurfio â safonau perfformiad isod wrth adnewyddu ffitiadau a chyfarpar gosod. Nid yw lleihau'r pwysedd i'r eiddo yn ateb derbyniol.

FfitiadauLefel perfformiad uchaf

Ffitiadau	Lefel perfformiad uchaf
Toiled – Dwrlif Dwbl	4.5 / 3 litr fesul dwrlif
Tap basn golchi dwylo*	4.0 litr y funud
Cawod*	8.0 litr y funud
Tap cegin/Cyfleustod	5.0 litr y funud
Baddon	Cynhwysydd o 170 litr
Peiriant golchi llestri	1 litr fesul set o lestri ('place setting')
Peiriant Golchi Dillad	7.5 litr y cilogram

*Dylid defnyddio pennau/allfeydd cawod wedi'u hawyru

Noder: Rhaid i unrhyw ffitiadau a chyfarpar a osodir gydymffurfio â [Rheoliadau Cyflenwi Dŵr \(Ffitiadau Dŵr\) 1999](#) gan gyfeirio'n benodol at Reoliad 4.

Dolen i arfer da

3g Rhaid gosod casgenni ddŵr lle y bo'n briodol

Mae casgenni ddŵr yn addas ar gyfer bron pob gardd a gallant ddarparu cyflenwad parod o ddŵr ar gyfer pob diben garddio. Gallant sicrhau arbedion i denantiaid sydd â mesuryddion ddŵr.

Wrth wneud unrhyw waith allanol mewn gerddi neu ar adeg newid tenantiaeth, dylid gosod casgen ddŵr lle y bo'n briodol.

4. Rhaid bod gan gartrefi gegin fodern ac ardal gyfleustodau

Wrth adnewyddu cegin, rhaid ystyried pob elfen yn yr adran hon. Os bydd angen creu cegin newydd neu osod cegin newydd yn lle un bresennol, rhaid i landlordiaid gydymffurfio â'r pwyntiau bwled isod. Os na fydd digon o le i fodloni'r gofynion isod, rhaid i landlordiaid ystyried ymestyn y cartref neu ailgyflunio ei gynllun mewnol.

- Mae wyneb gweithio ar bob ochr i fasn y sinc, y gall un ohonynt gynnwys draeniwr y sinc
- Mae wyneb gweithio ar bob ochr i'r ffwrn
- Mae'r ffwrn o leiaf 100m i ffwrdd o uned sylfaen gornel
- Mae pob wyneb gweithio yn 400mm o hyd, o leiaf
- Mae o leiaf un soced drydan ddwbl yn agos at y brif ardal paratoi bwyd
- Darperir ardal paratoi bwyd rhwng basn neu ddraeniwr y sinc a rhaid i'r ffwrn fod o leiaf 800mm o hyd o'i mesur ar hyd ei hymyl flaen, mewn llinell syth os oes modd, ac, os bydd yn rhaid ei gosod o amgylch cornel, rhaid i un ymyl flaen fod o leiaf 1,000mm o hyd.
- Darperir gwagleoedd sydd o leiaf 600mm o led ar gyfer ffwrn ac oergell. Yn y rhan fwyaf o achosion, bydd angen gwagleoedd 600mm o led ar gyfer peiriant golchi dillad, a dyfais ychwanegol sy'n diwallu anghenion y tenant (e.e. peiriant golchi llestri, peiriant sychu dillad ac ati). Gall y gwagle i beiriant golchi dillad, peiriant sychu dillad ac ati fod wedi'i leoli mewn ardal gyfleustodau;
- Nid yw'r gwagle ar gyfer ffwrn o flaen ffenestr ac mae unedau rheoli'r ffwrn wedi'u gosod ar un ochr fel y gellir eu defnyddio heb ymestyn dros yr hob;
- Mae cypyrddau wal wedi'u gosod o leiaf 150mm i ffwrdd o wagle'r ffwrn ac yn y fath fodd fel y gellir eu defnyddio heb ymestyn dros yr hob;
- Nid oes angen i bobl sy'n mynd drwy'r gegin fynd i mewn i'r "triongl gweithio," sef triongl dychmygol a ffurfir gan linellau a dynnir rhwng lleoliadau'r ffwrn, y sinc a'r oergell;
- Mae cypyrddau storio digonol a chyfleus ar gyfer bwyd, llestri a sosbenni a phadelli. Dylai hyn gyfateb i 1.1m³ mewn cartref i ddau berson, gan gynyddu 0.2m³ ar gyfer pob person ychwanegol fel y'i pennir gan Feddiannaeth Nominal y cyfeirir ati yn [Atodiad 4](#);
- Mae digon o socedi trydan cyfleus i osgoi defnyddio addasyddion amlffordd a fflecsys llusg (o leiaf chwe soced ddwbl uwchlaw lefel yr wyneb gweithio yn ychwanegol at y rhai mewn lleoliadau ar gyfer cyfarpar sefydlog);
- Mae darpariaeth ddigonol ar gyfer casglu eitemau ailgylchadwy allweddol a storio gwastraff bwyd mewn cartrefi gan gynnwys lle i gynyddion storio.

4a Rhaid i geginau fod o dan 16 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da

Wrth ystyried a yw cegin mewn cyflwr da, dylai landlordiaid ddarllen Canllawiau Gweithredu HHSRS yn llawn.

Bydd unrhyw gartref lle yr asesir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghanllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 16 - Diogelwch Bwyd a Pherygl 25 - Fflamiau ac Arwynebau Poeth) yn methu'r elfen hon.

4b Rhaid bod gan geginau ddigon o le ar gyfer cyfarpar cegin

Rhaid bod gan geginau wagleoedd 600mm o led ar gyfer ffwrn ac oergell a digon o le clir o flaen y ffwrn ac unedau a dyfeisiau eraill er mwyn iddi weithio'n ddiogel (1,200mm o flaen y ffwrn, fel arall 1,000mm).

Rhaid gosod ceginau yn synhwyrol ac yn rhesymegol gyda phellter cerdded gofynnol rhwng prif ardaloedd gweithio. Wrth gynllunio cegin, defnyddiwch y 'Triongl Gweithio.' Ffurir y 'Triongl Gweithio' drwy leoli unedau a chyfarpar, gydag wynebau gweithio priodol, yn y fath fodd ag i alluogi'r defnyddiwr i weithio mewn dilyniant rhesymegol drwy'r prif ardaloedd gweithio (Storfeydd Bwyd, Paratoi, Golchi/Glanhau, Coginio ac Arlwy). Yn ddelfrydol, dylai hyd tair ochr y triongl, o'u hychwanegu at ei gilydd, fod rhwng 3,600mm a 6,600mm.

Gall y gwagle i oergell fod mewn ardal gyfleustodau.

4c Rhaid i geginau fod yn drefnus a chynnwys digon o wynebau gweithio

Rhaid i'r wyneb gweithio fod yn barhaol, yn anhydraidd ac o leiaf 500mm o ddyfnder, 800mm ar hyd yr ymyl flaen os yw'n syth neu 1,000mm os yw ar ffurf 'L'.

4d Rhaid bod gan gartrefi ddigon o le storio cyffredinol

Rhaid i'r cartref ddarparu digon o le storio cyffredinol mewnol nad yw'n llai na 1.5m² gan gynnwys:

- Cwpwrdd uchel sy'n addas i storio byrddau smwddio, sugnwyr llwch ac ati.
- Lleoedd storio sy'n ddiogel rhag plant neu y gellir eu cloi ar gyfer deunyddiau glanhau.

4e Rhaid bod gan gartrefi ddigon o le i fodloni gofynion ailgylchu lleol

Yn ogystal â darparu cynwysyddion a lle i storio gwastraff cyffredinol, dylai fod darpariaeth ddigonol ar gyfer casglu eitemau ailgylchadwy allweddol a storio

gwastraff bwyd mewn cartrefi gan gynnwys lle i gynnwysyddion storio. Gall y ddarpariaeth hon fod yn gyfuniad o leoedd storio mewnol ac allanol.

4f Rhaid bod gan geginau socedi trydan mewn lleoliadau digon cyfleus

Rhaid bod gan geginau o leiaf chwe soced drydan ddwbl mewn lleoliadau cyfleus.

Dolen i arfer da

4g Rhaid bod gan geginau ac ardaloedd cyfleustodau loriau addas

Bydd unrhyw gartref lle yr asedir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghanolllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 20 – Cwmpo ar Arwynebau Gwastad a Pherygl 21 – Cwmpiadau sy'n gysylltiedig â grisau (lle roedd gris neu ramp mwy na 300mm yn yr ystafell) yn methu'r elfen hon.

Dolen i arfer da

4h Rhaid bod gan gartrefi gyfleusterau digonol ar gyfer golchi, sychu a chrasu dillad

Mae hyn yn cynnwys:

- gwagle, trydan a gwaith plymio ar gyfer peiriant golchi dillad;
- darpariaeth ar gyfer lein sychu dillad allanol;
- cwpwrdd crasu wedi'i wresogi sy'n cynnwys o leiaf 1m² o silffoedd delltog mewnol.

Gellir darparu'r rhain mewn cyfleusterau golchi cymunol e.e. mewn rhai cynlluniau tai gwarchod a fflatiau aml-lawr.

Os na fydd yn bosibl darparu lein sychu dillad allanol, ac nad oes cyfleusterau sychu cymunol, rhaid i landlordiaid ddarparu peiriant sychu dillad ynni-effeithlon (e.e. peiriant sychu dillad pwmp gwres sydd â chysylltiad draenio ar gyfer cyddwysiad) neu beiriant golchi a sychu dillad ynni-effeithlon ynghyd â chyflenwad trydan. Fel arfer, bydd gwagle i'r ddyfais hon yn y gegin, ond gall fod mewn ardal gyfleustodau.

Cliciwch i 7cc

5. Rhaid bod gan gartrefi ystafell ymolchi fodern

5a Rhaid i ystafelloedd ymolchi a thoiledau fod o dan 26 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da

Wrth ystyried a yw ystafell ymolchi mewn cyflwr da, dylai landlordiaid ddarllen Canllawiau Gweithredu HHSRS yn llawn.

Bydd unrhyw gartref lle yr asedir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghanllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 17 – Hylendid Personol, Glanweithdra a Draeniau a Pherygl 19 – Cwmpadau sy'n gysylltiedig â baddonau) yn methu'r elfen hon.

5b Dylai fod gan ystafelloedd ymolchi a thoiledau loriau addas

Wrth ystyried a oes gan ystafell ymolchi lawr addas, dylai landlordiaid ddarllen Canllawiau Gweithredu HHSRS yn llawn

Bydd unrhyw gartref lle yr asedir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghanllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 17 – Hylendid Personol, Glanweithdra a Draeniau, Perygl 19 – Cwmpadau sy'n gysylltiedig â baddonau a Pherygl 20 – Cwmpo ar Arwynebau Gwastad) yn methu'r elfen hon.

Dylai fod deunydd anhydraidd y gellir ei lanhau ac nad yw'n amsugno ar wynebau lloriau ystafelloedd ymolchi a thoiledau, sydd wedi'u selio'n ddigonol lle maent yn cyffwrdd â'r waliau o'u hamgylch. Dylai'r math o orchudd llawr a ddefnyddir allu atal meddianwyr rhag llithro mewn amodau llaith neu wlyb a all fod yn gysylltiedig ag ystafelloedd ymolchi a thoiledau. Dylid osgoi gorffeniadau llawr sydd wedi cael eu difrodi neu sydd wedi dirywio gan y gallant wneud yr arwynebau hynny yn anodd i'w glanhau a darparu lloches i bathogenau.

Dolen i arfer da

5c Rhaid bod gan ystafelloedd ymolchi gawod a baddon (neu gawod a digon o le i ddarparu baddon)

Byddai cawod mynediad gwastad yn cael ei hystyried yn dderbyniol ar yr amod ei bod yn diwallu anghenion y tenant.

6. Rhaid i gartrefi fod yn gyfforddus a hyrwyddo llesiant

6a Dylai fod gan gartrefi ddigon o le at ddibenion bywyd pob dydd

Dylai cartrefi ddarparu digon o le ar gyfer y meddianwyr fel y'i pennir gan arwynebedd llawr ystafelloedd gwely ac ardaloedd byw. Mae Atodiad 4 yn rhoi canllawiau ar ba safonau sy'n ddigonol i gyflawni hyn.

6b Ar adeg newid tenantiaeth, dylai fod gan bob ystafell gyfanheddol (ystafelloedd gwely ac ystafelloedd byw), grisiau a landins yn y cartref orchuddion llawr addas.

Rhaid i orchuddion llawr fod yn bresennol ar adeg newid tenantiaeth, ond nid oes angen eu hadnewyddu os ydynt yn addas, yn briodol ac mewn cyflwr da. Wrth benderfynu a yw gorchuddion llawr yn addas ac yn briodol, dylid ystyried anghenion penodol y tenant a'r gofynion o ran parhauster a chynnal a chadw. Dylid cynnig dewis lle y bo'n bosibl. Gallai'r Safon Brydeinig ganlynol, BN EN 1307:2014 'Textile floor coverings', fod yn ddefnyddiol i asesu gorchuddion llawr tecstil.

6c Dylid lleihau amlygiad i sŵn gymaint â phosibl

Mae'r elfen hon yn ymdrin â bygythiadau i iechyd corfforol ac iechyd meddwl sy'n deillio o amlygiad i sŵn y tu mewn i'r cartref a achosir gan ddiffyg deunydd inswleiddio rhag sŵn digonol neu o fewn ei gwrtil. Nid yw'n ymdrin ag ymddygiad swmlyd afresymol cymdogion (domestig na masnachol).

Bydd unrhyw gartref lle yr asesir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghynllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 14 – Sŵn) yn methu'r elfen hon.

Dylai dyluniad ac adeiladwaith cartrefi ddiogelu'r meddianwyr rhag sŵn domestig arferol o un cartref sy'n dod i mewn i gartref arall, ac rhag sŵn draffig neu unrhyw sŵn allanol amgylchol arall.

Y landlordiaid fydd yn gyfrifol am benderfynu ar y mesurau lliniaru ond bydd angen i'r mesurau fod yn ddigonol i leihau'r perygl i'r lefel gyfartalog ar gyfer y stoc a byddant yn ymateb uniongyrchol i'w hasesiad o'r hyn sydd wedi achosi'r perygl.

Ymhlith y mesurau y dylai landlordiaid eu hystyried mae'r canlynol:

- ffenestri dwbl/gwydr eilaidd a lobïau i ddrysau allanol lle mae lefelau sŵn uchel y tu allan (e.e. traffig).
- ffenestri triphlyg, o bosib, ger meysydd awyr/ffynonellau lefelau sŵn uchel iawn
- deunydd inswleiddio mewnol mewn lloriau uchaf, nenfydau a/neu doeau
- deunydd inswleiddio allanol
- Atgyweirio unrhyw ffenestri a/neu ddrysau allanol neu fewnol er mwyn atal sŵn rhag treiddio i'r cartref

- Lleoli gwaith plymio o doiledau/sestonau i ffwrdd o waliau gwahanu
- Peidiwch â lleoli ystafelloedd ymolchi/toiledau mewn fflatiau uwchben ystafelloedd byw/ystafelloedd gwely
- sicrhau bod parwydydd a waliau cydrannol yn cael eu hadeiladu/addasu'n well, yn enwedig mewn fflatiau/fflatiau deulawr
- defnyddio dyfeisiau hunan-gau ar ddrysau gan leihau'r sŵn a grëir gan unedau cegin

Dylai Barn Broffesiynol a ddefnyddir i asesu'r elfen hon gael ei harfer gan syrfëwr HHSRS sydd â chymwysterau addas. Gall fod yn ddefnyddiol mesur lefelau sŵn gan ddefnyddio mesuryddion sŵn sydd wedi'u graddnodi'n briodol er mwyn cadarnhau'r asesiad goddrychol.

6d I'r graddau y bo'n bosibl, dylai cartrefi fodloni gofynion penodol y meddianwyr

Dylai landlordiaid ystyried anghenion diwylliannol penodol y tenantiaid, megis strwythur eu teulu, eu harferion crefyddol a chynllun mewnol, diogelwch a mannau allanol y cartrefi. Dylid rhoi sylw arbennig i ddyluniad ceginau er mwyn darparu ar gyfer ystyried lleoedd ar gyfer storio nifer mawr o eitemau ac ystafelloedd ymolchi ar gyfer gwahanol ddefodau ymolchi.

Dolen i arfer da

6e Rhaid cynllunio ar gyfer gofynion tai pobl anabl a phobl hŷn a bodloni'r gofynion hynny yn unol â'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol

Rhaid rhoi ystyriaeth briodol i ofynion a safonau o ran Cartrefi Gydol Oes a lefel uwch o hygyrchedd yn ystod y broses adnewyddu a'u rhoi ar waith os ydynt yn gyflawnadwy a ble maent yn gyflawnadwy, yn unol â'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol. Mae hyn yn cynnwys gofynion pobl â nam corfforol, nam ar y synhwyrau, nam dysgu neu nam arall.

At hynny, rhaid i gyrff tai gasglu data ar yr angen am dai sy'n cyrraedd safon hygyrch i ddefnyddwyr cadair olwyn a sicrhau bod pobl anabl a phobl hŷn sy'n defnyddio cadair olwyn yn cael tai cyfforddus a fydd yn **diogelu** ac yn hyrwyddo eu llesiant a'u **gallu i fyw'n annibynnol**.

6f Dylai cartrefi fod yn hawdd i'w hadnabod gyda ffiniau diffiniadwy

Dylai cartrefi fod yn hawdd i'w hadnabod, dylai fod ganddynt ffiniau diffiniadwy a dylent fod yn arddangos enwau a rhifau yn glir er mwyn cynorthwyo trigolion a helpu'r Gwasanaethau Brys i ddod o hyd i gyfeiriad perthnasol.

7. Rhaid bod gan gartrefi ardd addas

Wrth ystyried gofynion ar gyfer ardaloedd awyr agored, dylai landlordiaid ddarllen Canllawiau Gweithredu HHSRS yn llawn.

Bydd unrhyw gartref lle yr asesir bod sgôr perygl (a fynegir fel band) yn waeth na'r cyfartaledd cenedlaethol ar gyfer y math penodol hwnnw o annedd ac oedran yr annedd (fel y'u nodir yng Nghanllawiau Gweithredu HHSRS, 'tabl sgoriau cyfartalog HHSRS' ar gyfer Perygl 20 - Cwmpo ar arwynebau gwastad, Perygl 21 - Cwmpo ar risiau a Pherygl 22 - Cwmpo rhwng lefelau) yn methu'r elfen briodol.

7a Dylai fod ardal wastad allanol nad yw'n llai na 10m² y gellir mynd iddi'n uniongyrchol o'r cartref

Dylai fod gan gartrefi â lle allanol ardal ddefnyddiadwy wastad nad yw'n llai na 10m² y gellir mynd iddi'n uniongyrchol. Dylai'r ardal wastad 10m² gael ei darparu fel un ardal ddefnyddiadwy ond lle mae'r tir yn serth iawn, mae dwy ardal nad ydynt yn llai na 5m² yn dderbyniol. Dylid ystyried bod ardal yn un y gellir mynd iddi'n uniongyrchol os gellir mynd iddi heb adael ffiniau llain y cartref. Dylid ystyried bod llwybrau a grisiau yn fynedfa dderbyniol.

7b Dylai fod mynedfa balmantog o'r cartref i unrhyw giât gardd

Wrth ystyried sut i fodloni'r gofyniad hwn, efallai na fydd yn ymarferol dileu pob un o'r diffygion a nodir yn HHSRS, yn enwedig mewn anheddau hŷn. Mewn achosion o'r fath, dylai landlordiaid, lle y bo'n ymarferol, gymryd camau i liniaru unrhyw beryglon ac, o leiaf, gael y sgôr gyfartalog ar gyfer oedran yr annedd a'r math o annedd ar gyfer Peryglon HHSRS (20) Cwmpo ar arwynebau gwastad, (21) Cwmpo ar risiau ac ati a (22) Cwmpo rhwng lefelau.

7c Dylai fod mynedfa balmantog o'r cartref i'r lein sychu dillad, os oes un

Gweler 4h am ddarparu lein sychu dillad.

Wrth ystyried sut i fodloni'r gofyniad hwn, efallai na fydd yn ymarferol dileu pob un o'r diffygion a nodir yn HHSRS, yn enwedig mewn anheddau hŷn. Mewn achosion o'r fath, dylai landlordiaid, lle y bo'n ymarferol, gymryd camau i liniaru unrhyw beryglon ac, o leiaf, gael y sgôr gyfartalog ar gyfer oedran yr annedd a'r math o annedd ar gyfer Peryglon HHSRS (20) Cwmpo ar arwynebau gwastad, (21) Cwmpo ar risiau ac ati a (22) Cwmpo rhwng lefelau.

7d Rhaid i ardaloedd allanol fod yn hawdd i'w cynnal a'u cadw ac yn ddiogel

Rhaid i ardaloedd allanol allu cydymffurfio â Secured By Design a chael eu hasesu mewn perthynas â'r meddianwyr arfaethedig; www.securedbydesign.com.

SBD yw menter swyddogol yr heddlu i annog mabwysiadu dulliau atal troseddu mewn tai newydd a phresennol a'i nod yw sicrhau diogelwch o safon dda i'r cartref a'r amgylchedd o'i amgylchedd.

Mae SBD yn newid dros amser a dylai landlordiaid sicrhau eu bod yn **gweithredu yn ôl y fersiwn ddiweddaraf wrth ymgymryd â gwaith**. Wrth ystyried a yw gwaith hanesyddol yn bodloni'r gofyniad, dylid cyfeirio at y fersiwn gyfredol ar y pryd.

I grynhoi, mae safon SBD ar gyfer eiddo newydd a safon SBD ar gyfer eiddo wedi'i adnewyddu (fel y cytunwyd arni â Swyddog Dylunio i Atal Troseddau yr heddlu lleol) yn fanwl iawn a dylid ei hadolygu'n ofalus er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r elfen hon. Ceir manylion cyswllt Swyddogion Dylunio i Atal Troseddau yn www.securedbydesign.com.

Dylid rhoi sylw arbennig i'r ardd gefn y mae'n rhaid iddi fod yn hawdd i'w chynnal a'i chadw. Dylid asesu hyn mewn perthynas â'r meddianwyr arfaethedig a bydd yn ystyried materion megis y canlynol:

- Dyluniad gwael;
- Cyfyngiadau ar le;
- Topograffi serth.

Rhaid i'r ardd gefn fod yn ddiogel ac yn addas i blant bach chwarae ynddi. Mae hyn hefyd yn cynnwys caniatáu i'r annedd gael ei goruchwyllo. Nodir isod faterion y gellir eu hystyried mewn perthynas â'r elfen hon:

- Dylai ffiniau fod yn addas er mwyn atal plant rhag gadael yr ardd ac ni ddylent annog dringo.
- Os yw'r ardd ar lethr, rhaid i'r landlord sicrhau bod y waliau cynhaliol yn strwythurol sad a bod ganddynt reilen warchod/balwstrad priodol;
- Dylid sicrhau bod llwybrau yn wastad ac yn glir o rwystrau.

7e Dylai fod storfa allanol gadarn y gellir ei chloi

Rhaid bod gan gartrefi ag ardal allanol breifat storfa allanol ddiogel y gellir ei chloi ar gyfer eitemau megis offer gardd, beiciau plant ac ati.

8. Rhaid bod gan gartrefi ardal awyr agored ddeniadol ac ymarferol

8a Rhaid darparu storfa allanol ar gyfer beiciau a chyfarpar

Rhaid sicrhau bod storfa allanol gadarn y gellir ei chloi ar gael i denantiaid, a ddylai fod â digon o le i storio beiciau, cadeiriau gwthio a chymhorthion symudedd i annog teithio cynaliadwy, yn ddiogel. Dylai nifer y lleoedd gyfateb i nifer yr ystafelloedd gwely yn y cartref perthnasol.

Nid oes angen darparu ar gyfer lleoedd storio allanol unigol os oes darpariaeth gymunol ddiogel fforddiadwy ar gael yn hawdd. Mae sawl math gwahanol o storfa feiciau gymunol y gellir ei chloi ar gael bellach yn y DU a ddarperir yn aml mewn ardaloedd a arferai gynnwys lleoedd parcio ceir.

Lle y gwneir darpariaeth newydd, dylid cynllunio ei dyluniad a'i lleoliad mewn ymgynghoriad â thenantiaid er mwyn sicrhau ei bod yn adlewyrchu anghenion tenantiaid. Dylid gwneud hyn hyd oed os yw tenantiaethau yn fyr fel arfer.

Mae'r [canllawiau'r Ddeddf Teithio Llesol](#) yn rhoi cyngor ar ddylunio a lleoli storfa feiciau, yn bennaf yn adran 14.8.

8b Dylai fod man(nau) cymunedol digonol, ymarferol a diogel y gellir ei gynnal a'i gadw (eu cynnal a'u cadw)

Dylid ystyried darparu ardaloedd anffurfiol ar gyfer aelodau o'r gymuned, yn arbennig plant a phobl ifanc. I'w defnyddio gan drigolion eraill hefyd (ymarfer corff yn yr awyr agored, meinciau i fwynhau awyr iach ac ati). Dylid ymgynghori â thenantiaid wrth gynllunio ardaloedd o'r fath a'u cynnal a'u cadw.

Asesu: Nid yw'r elfen hon yn cael ei mesur yn ffurfiol. Caiff datganiad esboniadol manwl ei gynnwys ym Mholisi Cydymffurfiaeth Landlordiaid er mwyn meithrin dealltwriaeth o'r ffordd y mae'r elfen hon yn cael ei chyflawni.

8c Dylai cyfleoedd ar gyfer bioamrywiaeth gael eu cyflwyno gan landlordiaid sy'n berchen ar leiniau, parciau, tiroedd a mannau gwyrdd eraill neu sy'n eu rheoli drwy newid y ffordd y caiff yr ardaloedd hyn eu rheoli er mwyn eu gwneud yn fwy deniadol i fywyd gwylt

Mae bioamrywiaeth yn bwysig er mwyn helpu i fynd i'r afael ag argyfyngau natur a hinsawdd. Gall ardaloedd o fioamrywiaeth (fflora a/neu ffawna) hefyd gynnig cyfleoedd i drigolion, grwpiau cymunedol, gwirfoddolwyr ac ysgolion gymryd rhan, a all gyfrannu at eu hiechyd a'u llesiant.

Lle y bo'n briodol, dylai landlordiaid fabwysiadu amrywiaeth o fesurau er mwyn cyflawni'r elfen hon, er enghraifft:

- Nodi ardaloedd sydd eisoes yn darparu cynefinoedd da iawn i beillwyr, er enghraifft gwrychoedd blodeuog, lleiniau bach llawn blodau gwylt ar dir gwastraff, ardaloedd yn cynnwys mieri neu iorwg a dolydd blodeuog, a'u rheoli'n sensitif

- plannu planhigion sy'n denu peillwyr
- annog blodau gwyllt a phlanhigion sy'n denu peillwyr i dyfu drwy dorri glaswellt a chasglu'r torion
- plannu a/neu adfer gwrychoedd lle y bo'n bosibl a'u rheoli mewn cylchdro er budd bywyd gwyllt
- cael coed, planhigion a blodau o ffynonellau lleol ac o stoc frodorol
- cymryd camau i gael gwared ar rywogaethau estron goresgynnol neu eu rheoli lle y bo'n bosibl
- lleihau'r ddibyniaeth ar blaleiddiaid cemegol, a dim ond eu defnyddio pan fydd yn gwbl angenrheidiol
- sicrhau nad yw goleuadau allanol yn amharu ar fioamrywiaeth
- creu 'priffyrdd draenogod' lle y caiff ffensys eu codi neu eu hadnewyddu drwy dorri twll 13cm² ynddynt
- Defnyddio compost nad yw'n cynnwys mawn
- Gosod blychau nythu/ystlumod
- Ceisio cyngor ecolegydd proffesiynol cyn datblygu cynlluniau ar gyfer rhannau mawr o'r ystad.

Dolen i arfer da

Asesu: Nid yw'r elfen hon yn cael ei mesur yn ffurfiol. Caiff datganiad esboniadol manwl ei gynnwys ym Mholisi Cydymffurfiaeth Landlordiaid er mwyn meithrin dealltwriaeth o'r ffordd y mae'r elfen hon yn cael ei chyflawni.

Pennod 4 – Yr hyn y mae angen i landlordiaid cymdeithasol ei wneud er mwyn cyrraedd y Safon

Disgwylir i landlordiaid cymdeithasol gynnal asesiad o'u stoc, dadansoddi'r wybodaeth a chynllunio'r gwaith o reoli eu hasedau eiddo fel rhan o'u gwaith cynllunio busnes ac ariannol arferol. Disgwylir i'r asesiad hwn fod ar ffurf arolygon eiddo mewnol i ddechrau. Gyda phrosesau casglu a rheoli data trylwyr, dylai fod yn bosibl diweddarau'r asesiadau manwl hyn wrth i waith gael ei wneud ar eiddo neu'r tu mewn iddo. Dim ond drwy eithriad y dylai fod angen cynnal arolygon eiddo mewnol yn y dyfodol.

Mae angen i landlordiaid fod yn ymwybodol o'r gwaith sydd angen ei wneud er mwyn cyrraedd y Safon a'u rhwymedigaethau yn y dyfodol a gwybod pryd y disgwylir i eiddo a'i gydrannau gael eu hadnewyddu a phryd y bydd angen i gyllid fod ar gael i gyflawni'r rhwymedigaethau hyn. Dylai hyn oll helpu landlordiaid i ddatblygu rhaglen er mwyn cyrraedd y Safon, gan ystyried barn eu tenantiaid.

Rhaid i'r rhaglen fod yn ddynamig ac ymateb i newidiadau. Dylai nodi'r blaenoriaethau ar gyfer y gwahanol eitemau o waith gyda rhagamcan o'r cyllid sydd ei angen a'r ffynonellau cyllid sydd ar gael. Mae angen cynllun clir sy'n nodi'r ffordd y caiff hyn ei gyflawni hefyd. Dylid adolygu'r rhaglen bob blwyddyn neu ar ôl i wybodaeth am y stoc neu ddata ar gyflwr y stoc cael ei diweddarau (eu diweddarau). Dylai'r diweddariadau/adolygiadau hyn gynnwys tenantiaid.

Dylid cyhoeddi'r rhaglen ei hun a'r camau a gymerwyd i'w datblygu a dylai ddangos y camau y mae'r landlord wedi mynd drwyddynt, gan dynnu sylw at y dewisiadau sydd wedi'u gwneud ar hyd y ffordd a'r rhesymau drostynt. Rhaid i'r rhaglen fod yn rhan o gynllun busnes ymarferol.

Unioni

Derbynnir yn gyffredinol, pan wneir gwaith atgyweirio yng nghartref tenant, y caiff rhywfaint o ddifrod ei wneud. Rhaid i landlordiaid geisio osgoi difrodi addurniadau mewnol ac eiddo personol tenant. Bydd landlordiaid yn gyfrifol am atgyweirio unrhyw ddifrod a wneir gan y diffyg atgyweirio neu'r gwaith a wneir i'w unioni. Er enghraifft, dylai landlordiaid atgyweirio unrhyw blastr neu orchuddion wal a ddifrodwyd, eu hailbaentio os bydd angen ac amnewid unrhyw eitemau a ddifrodwyd megis carpedi.

Cynhesrwydd fforddiadwy a'r effaith amgylcheddol

Pan fydd yr opsiwn i ddymchwel eiddo er mwyn ailddatblygu'r safle yn cael ei ystyried, dylai landlordiaid benderfynu ai hon yw'r ffordd orau o leihau allyriadau carbon ac, yn benodol, a fyddai'n fwy effeithiol i adnewyddu'r eiddo yn hytrach na'i ailadeiladu pan gyfrifir am garbon sydd wedi'i ymgorffori.

Mae angen i landlordiaid roi sylw arbennig i ofynion cynhesrwydd fforddiadwy a'r effaith amgylcheddol. Disgwylir i landlordiaid ymgymryd â rhaglen o welliannau a gynlluniwyd i gartrefi a gyflawnir fesul cam, yn seiliedig ar ddealltwriaeth o'u stoc, cyn

cyrraedd y Safon yn ei chyfanrwydd. Gan gydnabod y newidiadau a wnaed i'r Safon, nodir dyddiadau targed/cydymffurfio ar gyfer pob elfen yn Atodiad 5 ac maent yn perthyn i'r tri grŵp hyn:

- **Elfennau sy'n ddigynnewid** o'r safon flaenorol (neu lle mae'r newidiadau yn rhai bach iawn) **neu elfennau newydd a gyflwynwyd er mwyn adlewyrchu gweithgarwch sydd eisoes wedi'i gyflawni gan Landlordiaid Cymdeithasol** (naill ai fel arfer gyffredin neu rywmedigaeth reoleiddiol). Ar gyfer elfennau o'r fath, disgwylir i gydymffurfiaeth barhau i gael ei chynnal neu ei sicrhau ar unwaith mewn anheddau newydd neu anheddau a gaffaelwyd. Mae'r rhain yn ffurfio'r mwyafrif o'r elfennau yn y Safon.
- **Elfennau newydd neu elfennau lle mae newidiadau sylweddol wedi bod** ac y gall gymryd sawl blwyddyn i gydymffurfio â'r Safon. Mae dyddiadau cydymffurfio wedi'u pennu ar gyfer pob elfen yn dibynnu ar yr her ddisgwyliedig.
- **Elfennau cynhesrwydd fforddiadwy a'r effaith amgylcheddol** – disgwylir rhaglen o gyflawniadau a gynlluniwyd a gyflwynir fesul cam a fydd yn cynnwys gwella'r ffabrig fel y cam cyntaf; lle y dylai dull 'dim edifeirwch' gael ei fabwysiadu. Darperir rhagor o wybodaeth am y dull fesul cam o ymdrin â chynhesrwydd fforddiadwy a'r effaith amgylcheddol yn Rhan 3 o'r Safon.

Amserlen ar gyfer cyrraedd y Safon

O fewn **3 blynedd** i gyhoeddi'r safon wedi'i diweddarau, rhaid i landlordiaid wneud y canlynol:

- Asesu cyflwr presennol eu stoc a'r gwaith sydd angen ei wneud i gyrraedd y Safon;
- Amcangyfrif y buddsoddiad sydd ei angen i gyrraedd y Safon;
- Cwblhau'r **ymgyngoriad â thenantiaid** ynghylch y rhaglen ddrafft;
- Llunio Polisi Cydymffurfiaeth a'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru;
- Cwblhau'r rhaglen ar gyfer cyrraedd y Safon a'i rhoi ar waith;
- Diweddarau'r Cynllun Busnes er mwyn adlewyrchu'r rhaglen.

Erbyn **diwedd mis Mawrth 2033** dylai landlordiaid fod wedi gwneud y canlynol:

- Cadarnhau bod eu stoc dai gyfan yn cyrraedd y Safon.

Ymgynghori â thenantiaid ynghylch y rhaglen ddrafft

Cydnabyddir, er mwyn meithrin ymdeimlad o falchder a pherthyn, y dylid annog tenantiaid i gymryd rhan yn y broses o wneud unrhyw benderfyniadau sy'n effeithio ar eu cymuned a'u hamgylchedd. Disgwylir i landlordiaid ddangos i denantiaid sut y cafodd y rhaglen ddrafft ei datblygu a sut mae eu barn a'u blaenoriaethau wedi dylanwadu ar y rhaglen derfynol. Mater i'r landlord unigol yw penderfynu ar yr union broses ar gyfer ymgynghori â thenantiaid.

Pennod 5 – Asesu

Rhaid i bob tŷ cymdeithasol yng Nghymru gyrraedd a chynnal Safon Ansawdd Tai Cymru. Bydd cartref yn cyrraedd y safon pan gyflawnir pob un o'r elfennau perthnasol. Cydnabyddir nad yw rhai elfennau o'r Safon yn gymwys i bob cartref. Cydnabyddir hefyd na all pob cartref gyflawni rhai elfennau am wahanol resymau. Felly, dylid defnyddio'r broses asesu ganlynol:

- Yn gyffredinol, dylai pob elfen gael ei hasesu ar gyfer pob cartref a'i dosbarthu fel 'Llwyddo' neu 'Methu'.
- Mae rhai amgylchiadau lle mae'n bosibl na fydd elfen yn gymwys e.e. elfennau sy'n ymwneud â rhannau cyffredin adeiladau mewn un breswylfa. Yn y fath amgylchiadau, dylid cofnodi'r elfennau hyn fel 'Ddim yn Gymwys'.
- Mae 'Llwyddo'n Amodol' yn dderbyniol ar gyfer rhai elfennau. Dim ond mewn sefyllfaoedd lle na ellir gwneud gwaith er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth e.e. am fod cyfyngiadau ffisegol neu ystyriaethau o ran treftadaeth, y dylid ei ddefnyddio. Dylid cofnodi achosion o Llwyddo'n Amodol gyda chodau rheswm penodol a dim ond lle y cyfarwyddir ei bod yn dderbyniol gwneud hynny (gweler [Atodiad 6](#)).
- Gellir defnyddio 'Methu Dros Dro' yn ôl y cyfarwyddyd (gweler [Atodiad 6](#)) mewn sefyllfaoedd lle na all landlordiaid cymdeithasol wneud y newidiadau angenrheidiol i gartref oherwydd amgylchiadau y tu hwnt i'w rheolaeth, megis tenant yn gwrthod, neu lle mae'r newidiadau yn rhan o raglen waith ehangach y bwriedir ymgymryd â hi yn ystod yr ychydig flynyddoedd nesaf. Dylid cofnodi achosion o Fethu Dros Dro gyda chodau rheswm penodol a dim ond lle y cyfarwyddir ei bod yn dderbyniol gwneud hynny. Noder bod gwahanol godau rheswm yn cael eu darparu i'w defnyddio gydag elfennau cynhesrwydd fforddiadwy ac effaith amgylcheddol penodol (adran 3 o'r Safon).

Lle y gallai sawl cod rheswm fod yn briodol, dylid defnyddio'r prif reswm.

Yn dechnegol, dim ond fel Llwyddo neu Fethu y dylai elfennau sy'n cynnwys gofynion statudol neu reoleiddiol, megis presenoldeb synwryddion carbon monocsid, gael eu hasesu. Fodd bynnag, cydnabyddir, o dan rai amgylchiadau, y gallai tenantiaid wrthod rhoi caniatâd i waith gael ei wneud ac, felly mae codau rheswm ar gyfer hyn wedi'u cynnwys. **Ni dderbynnir Ddim yn Gymwys na Llwyddo'n Amodol ar gyfer elfennau o'r fath.**

Wrth ddatblygu'r Safon, mae ymarferwyr ac arbenigwyr technegol wedi ystyried y meini prawf asesu priodol ar gyfer pob elfen. Fodd bynnag, derbynnir y bydd achosion lle y bydd angen codau rheswm ychwanegol. Mewn achosion o'r fath, dylai landlordiaid cymdeithasol ddwyn hyn i sylw Llywodraeth Cymru er mwyn cael ei chymeradwyaeth cyn iddynt gael eu defnyddio. Caiff unrhyw godau ychwanegol y cytunir arnynt eu rhannu â phob landlord cymdeithasol.

Pwyntiau ychwanegol:

- Hawliadau sy'n ymwneud â diffyg atgyweirio - at ddibenion SATC2023 dylai landlordiaid cymdeithasol ddefnyddio eu hasesiad proffesiynol o'r cartref yn erbyn

y Safon ac nid statws unrhyw Hawliadau Atgyweirio sy'n fyw neu sydd wedi'u setlo.

- Dylai landlordiaid cymdeithasol asesu elfennau o'r Safon ar sail **cyflwr/statws gwirioneddol** ac nid cylch oes.
- Dylid nodi a yw'r gost yn ormodol drwy bwysu a mesur y Gwerth Presennol Net, y gwerth cymdeithasol a meddiannaeth ac ati.
- Rhaid asesu pob cartref ym mhortffolio'r landlord cymdeithasol yn erbyn y Safon ac adrodd arno, gan gynnwys cartrefi sy'n wag.

Dylai unrhyw elfennau yr asesir eu bod yn 'Methu Dros Dro' oherwydd dewis y tenant (oedi neu wrthod), ymddygiad y tenant neu'r ffaith bod y cartref yn wag, gael eu hunioni cyn i'r eiddo gael ei ailosod.

Enghreifftiau o ddefnyddio 'Ddim yn Gymwys' sy'n ymwneud ag elfennau unigol yn y Safon

Dim ond ar gyfer elfennau unigol y mae 'Ddim yn Gymwys' yn addas ac nid yw'n addas ar gyfer y cartref cyfan. Mae'n bwysig cofio na fydd yn briodol i bob cartref gael ei asesu ar sail pob elfen yn y Safon. Er enghraifft:

- ni fydd angen asesu fflat ar y llawr gwaelod ar sail trwch unrhyw ddeunydd inswleiddio a geir ynddo;
- nid oes angen i 'Storfa allanol gadarn y gellir ei chloi' fod yn bresennol yn achos cartrefi heb ardal awyr agored benodedig;
- nid oes angen dihangfa dân allanol ar gyfer eiddo unllawr.

Mae'r enghreifftiau uchod yn tynnu sylw at wahaniaethau yn natur a diben cartrefi. Gall gwahaniaethau penodol fod yn berthnasol rhwng anheddau un aelwyd ac anheddau amlfeddiannaeth megis cynlluniau tai gwarchod, yn ogystal â fflatiau a thai. Felly, lle y bo'n briodol, efallai y bydd angen cofnodi rhai elfennau fel 'Ddim yn Gymwys'.

Enghreifftiau o ddefnyddio 'Llwyddo'n Amodol' sy'n ymwneud ag elfennau unigol yn y Safon

Dim ond ar gyfer elfennau unigol y mae 'Llwyddo'n Amodol' yn addas ac nid yw'n addas ar gyfer y cartref cyfan. Dim ond mewn un o'r sefyllfaoedd canlynol neu gyfuniad ohonynt y gellir ei ddefnyddio:

- Cyfyngiad ffisegol;
- Cyfyngiad sy'n ymwneud â threftadaeth/cadwraeth;
- Cost ormodol; neu
- Budd i'r Gymuned o ran Carbon (gwrthbwysu) – ar gyfer elfennau o adran 3, 'Rhaid i gartrefi fod yn fforddiadwy i'w gwresogi a chael yr effaith amgylcheddol leiaf bosibl', yn unig.

Fel y nodwyd uchod, mae ymarferwyr ac arbenigwyr technegol wedi cael eu cynnwys yn y broses o nodi pa elfennau sy'n briodol i gael eu hasesu'n 'Llwyddo'n Amodol' ac yn y broses o ddatblygu'r codau rheswm cysylltiedig. Fodd bynnag, cydnabyddir ei bod yn anochel y bydd achosion eraill lle bydd Llwyddo'n Amodol yn briodol neu lle y bydd angen codau rheswm ychwanegol. Mewn achosion o'r fath, dylai landlordiaid ddwyn hyn i sylw Llywodraeth Cymru er mwyn cael ei chymeradwyaeth cyn iddynt gael eu defnyddio. Caiff unrhyw gymeradwyaeth o'r fath ei rhannu â phob landlord cymdeithasol.

Rhai enghreifftiau ymarferol (nad ydynt yn gynhwysfawr) o'r ffordd y gellid asesu bod elfen unigol yn 'Llwyddo'n Amodol':

- Mae'r ardd ar lethr serth. Mae'n *bosibl* i'r ardd gael ei chloddio i ddarparu 10m² o ardd wastad ond ystyrir bod y risg o dirlithriadau ac ati yn rhy fawr. Byddai hyn yn cael ei gofnodi fel Llwyddo'n Amodol – Cyfyngiad ffisegol. Pe ystyrir ei bod yn ddiogel ond bod cost gwneud hynny yn rhy fawr, byddai hynny'n cael ei gofnodi fel Llwyddo'n Amodol – Cost ormodol.
- Mae'r cartref yn fflat un ystafell a dim ond cawod sydd ganddi yn yr ystafell ymolchi heb unrhyw le i faddon. Mae'n addas i'r tenant. Byddai hyn yn cael ei gofnodi fel Llwyddo'n Amodol – Cyfyngiad ffisegol.
- Ystyrir bod angen gosod paneli ffotofoltäig, ffenestri UPVC â holltau awyr a/neu system awyru fecanyddol er mwyn cyflawni gwahanol elfennau ond nad yw cyfyngiadau sy'n ymwneud â threftadaeth yn eu caniatáu. Byddai elfennau o'r fath yn cael eu cofnodi fel Llwyddo'n Amodol – Cyfyngiad sy'n ymwneud â threftadaeth/cadwraeth.

Ar gyfer elfen 3b: Rhaid lleihau allyriadau carbon o gartrefi gymaint â phosibl (EIR 92 o leiaf), mae cod rheswm ychwanegol ar gael i'w ddefnyddio, sef: Budd i'r Gymuned o ran Carbon (gwrthbwysu). Dylid defnyddio'r cod hwn pan fydd popeth y gellir ei wneud er mwyn lleihau effaith amgylcheddol cartref wedi'i wneud, ond ei fod yn dal i fethu â chyrraedd y safon ofynnol, sef EIR 92. Felly, mae'r landlord cymdeithasol wedi creu rhyw fath o Fudd i'r Gymuned o ran Carbon er mwyn gwrthbwysu hyn (y cyfeirir ato weithiau fel gwrthbwysu carbon). Gweler Atodiad 2 am fanylion Budd i'r Gymuned o ran Carbon.

Mae'n werth nodi nad yw cyfyngiadau sy'n ymwneud â threftadaeth/cadwraeth wedi'u cyfyngu i nodweddion allanol cartrefi ac, felly, fod y cod rheswm hwn, sef Llwyddo'n Amodol, ar gael i'w ddefnyddio wrth asesu llawer o'r elfennau yn y Safon.

Engbreifftiau o ddefnyddio 'Methu Dros Dro' sy'n ymwneud ag elfennau unigol yn y Safon

- Cartrefi gwag

Cydnabyddir ei bod yn bosibl na fydd yn synhwyrol nac yn gosteffeithiol sicrhau bod cartrefi yn cyrraedd y Safon tra byddant yn wag. Felly, mae cod cartref gwag wedi'i ddarparu i'w ddefnyddio. Rhaid asesu pob cartref ym mhortffolio'r landlord cymdeithasol yn erbyn y Safon ac adrodd arno, gan gynnwys cartrefi sy'n wag.

Rhaid i unrhyw waith sydd angen ei wneud er mwyn troi 'Methu Dros Dro – Gwag' yn 'Llwyddo' gael ei gwblhau cyn i'r eiddo gael ei ailosod.

- Gwaith wedi'i raglennu

Elfen 6a: Dylai fod gan gartrefi ddigon o le at ddibenion bywyd pob dydd

Sefyllfa: Efallai y bydd landlord o'r farn bod angen ystyried costeffeithiolrwydd rhai mathau o waith megis gwneud newidiadau strwythurol i'r eiddo, er mwyn ehangu lleoedd byw. Efallai y bydd yn briodol i'r landlord ohirio cyflawni'r elfen hon nes y bydd angen buddsoddiad sylweddol, a gynlluniwyd eisoes, ar gyfer y cartref hwnnw.

Asesiad: Methu Dros Dro – Gwaith wedi'i raglennu o fewn 5 mlynedd

- Y tenant yn gwrthod

Elfen 5b: Rhaid bod gan ystafelloedd ymolchi a thoiledau loriau addas

Sefyllfa: Mae ystafell ymolchi newydd wedi'i gosod. Ni chafodd llawr newydd ei osod am fod y tenant wedi gosod ei lawr ei hun yn flaenorol ac nid oedd am iddo gael ei newid. Ystyrir nad yw'r llawr a osodwyd gan y tenant yn cyrraedd y Safon ofynnol o ran ei allu i atal pobl rhag llithro. Ar yr amod nad yw'r llawr yn peri risg sylweddol o dan y System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai, gall y llawr aros. Rhaid i'r landlord roi cyngor ysgrifenedig i'r tenant ar y perygl y mae wedi'i greu.

Asesiad: Methu Dros Dro – Y tenant yn gwrthod.

Elfen 4a: Rhaid i geginau fod o dan 16 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da

Sefyllfa: Mae'r landlord cymdeithasol yn penderfynu y dylid adnewyddu'r gegin. Mae'r tenant yn hoff iawn o'i gegin, mae'n fodlon arni ac nid yw am ei gweld yn cael ei newid. Ar yr amod nad yw'r gegin yn peri risg sylweddol o dan y System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai, gall y gegin aros. Rhaid i'r landlord roi cyngor ysgrifenedig i'r tenant ar y cam gweithredu hwn.

Asesiad: Methu Dros Dro – Y tenant yn gwrthod

Elfen 2g: Rhaid i gartrefi fod yn destun archwiliad diogelwch trydanol a gynhelir gan berson cymwys bob 5 mlynedd neu lai

Sefyllfa: Mae'r tenant yn gwrthod caniatáu i unrhyw waith gael ei wneud yn ei gartref gan gynnwys rhoi mynediad i unrhyw un er mwyn iddo wneud gwaith ardystio trydanol. Mae'r landlord wedi rhoi prosesau ar waith er mwyn cael mynediad.

Asesiad: Methu Dros Dro – Y tenant yn gwrthod

Elfen 4f: Dylai fod gan geginau ddigon o socedi trydan, sydd wedi'u lleoli'n gyfleus

Sefyllfa: Mae tenant wedi gosod ei gegin ei hun ond nid oes digon o socedi trydan. Nid yw am weld 'ei gegin newydd braf yn cael ei difetha' ac mae'n fodlon ar nifer y socedi sydd ganddo.

Asesiad: Methu Dros Dro – Y tenant yn gwrthod

Rhaid i unrhyw waith sydd angen ei wneud er mwyn troi 'Methu Dros Dro – Tenant yn gwrthod' yn 'Llwyddo' gael ei gwblhau cyn i'r eiddo gael ei ailosod.

- Oedi a achosir gan y tenant

Elfen 4a: Rhaid i geginau fod o dan 16 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da

Sefyllfa: Nodwyd bod angen adnewyddu'r gegin am ei bod mewn cyflwr gwael. Mae un o aelodau'r aelwyd yn cael gofal diwedd oes gartref. Mae'r tenant yn fodlon i'r gwaith gael ei wneud, ond nid yw'n briodol ar hyn o bryd.

Asesiad cywir: Methu Dros Dro - Oedi a achosir gan y tenant

Dylai unrhyw waith sydd angen ei wneud er mwyn troi 'Methu Dros Dro – Oedi a achosir gan y tenant' yn 'Llwyddo' gael ei wneud cyn gynted ag y bo'n dderbyniol i'r tenant a rhaid iddo gael ei gwblhau cyn i'r eiddo gael ei ailosod.

- Ymddygiad y tenant/ cyfyngiadau ariannol

Elfen 1b: Rhaid i gartrefi fod yn rhydd rhag lleithder

Sefyllfa A: Mae'r landlord wedi gwneud yr holl waith angenrheidiol ar gartref o ran gwaith cyweirio ac atal lleithder ond ni all y tenant fforddio gwresogi'r cartref yn ddigonol i atal lleithder.

Sefyllfa B: Mae'r landlord wedi gwneud yr holl waith angenrheidiol ar gartref o ran gwaith cyweirio ac atal lleithder ac wedi rhoi cyngor i'r tenant ar y ffordd orau o sychu dillad a 'byw yn ei gartref' ond nid yw wedi newid ei ymddygiad ac mae'r lleithder wedi datblygu eto.

Asesiad cywir: Methu Dros Dro – Ymddygiad y tenant/cyfyngiadau ariannol.

Rhaid i unrhyw waith sydd angen ei wneud er mwyn troi 'Methu Dros Dro – Ymddygiad y tenant/cyfyngiadau ariannol' yn 'Llwyddo' gael ei gwblhau cyn i'r eiddo gael ei ailosod.

Enghreiffiau o ddefnyddio ‘Methu Dros Dro’ sy'n ymwneud ag elfennau cynhesrwydd fforddiadwy ac effaith amgylcheddol penodol (adran 3 o'r Safon).

Er bod y rhan fwyaf o'r codau rheswm 'arferol' ar gyfer Methu Dros Dro ar gael ar gyfer elfennau cynhesrwydd fforddiadwy ac effaith amgylcheddol (adran 3) o'r Safon, mae gan 3 ohonynt rai codau amnewid neu ychwanegol.

- Elfen 3a: Rhaid bod gan gartrefi systemau gwresogi sy'n rhesymol economaidd i'w rhedeg ac a all wresogi'r cartref cyfan i lefel gyfforddus mewn tywydd arferol (SAP 92 o leiaf)

Mae'r opsiwn 'Methu Dros Dro - Cost ormodol ar hyn o bryd' ar gael i'w ddefnyddio ar gyfer yr elfen hon pan fydd popeth wedi'i wneud ar y cartref er mwyn cyflawni'r elfen hon a bod yr unig gamau gweithredu sydd ar ôl yn rhy ddrud **ar hyn o bryd**. Dylai datblygiadau yn y farchnad ddarparu ar gyfer unioni'r sefyllfa hon dros amser.

Sefyllfa: Mae'r ffenestri, y drysau a deunydd inswleiddio'r atig wedi'u huwchraddio ond mae'r cartrefi yn dal i gael ei wresogi gan foeler nwy. Mae opsiynau eraill sydd ar gael i gyflawni'r elfen hon yn llawn yn dal i fod yn rhy ddrud fesul uned, nid ydynt yn cael eu cefnogi gan y rhwydwaith ynni (hydrogen) neu y byddai eu gosod yn peri i'r tenant ddisgyn i dlodi tanwydd (pump gwres).

Asesiad cywir: Methu Dros Dro – Cost ormodol ar hyn o bryd

- Elfen 3b: Rhaid lleihau allyriadau carbon o gartrefi cymaint â phosibl (EIR 92 o leiaf)

Ynghyd â 'Methu Dros Dro – Cost ormodol ar hyn o bryd', mae 'Methu Dros Dro – Cyfyngiad ffisegol' a Methu Dros Dro – Cyfyngiad sy'n ymwneud â threftadaeth/cadwraeth' ar gael i'w defnyddio ar gyfer yr elfen hon.

Sefyllfa: Cartref mewn lleoliad gwledig. Mae'r Llwybr Ynni Targed yn nodi mai pump gwres yw'r opsiwn gorau ar gyfer y cartref hwn am nad yw'n addas ar gyfer ffynonellau gwres amgen oherwydd ei leoliad a'i gyfeiriadedd. Ni all capasiti cyfyngedig presennol y grid gyflenwi'r pŵer sydd ei angen ar gyfer pump gwres.

Asesiad cywir: Methu Dros Dro – Cyfyngiad ffisegol.

Sefyllfa: Mae angen deunydd inswleiddio waliau allanol neu baneli solar er mwyn bodloni gofynion yr elfen hon. Mae'r cartref mewn ardal gadwraeth ac ni chaniateir y rhain.

Asesiad cywir: Methu Dros Dro - Cyfyngiad sy'n ymwneud â threftadaeth/ cadwraeth;

- Elfen 3f: Rhaid gosod mesurau i wella effeithlonrwydd dŵr a lleihau tlodi dŵr wrth adnewyddu ffitiadau a chyfarpar gosod

Sefyllfa: Mae rhai ffitiadau a chyfarpar gosod wedi'u hadnewyddu ond mae'r rhai sy'n weddill yn dal i fod yn addas at y diben neu nid yw'r tenant am i'r rhai sy'n weddill gael eu hadnewyddu.

Asesiad cywir: Methu Dros Dro – adnewyddwyd rhai.

Draft

Pennod 6 – Cydymffurfio ac ardystio

Mae'n ofynnol i bob landlord cymdeithasol ddatblygu a chynnal polisi cydymffurfiaeth. Er mwyn rhoi amser i landlordiaid ymateb i'r gofynion ychwanegol yn y safon newydd, rhaid i'r polisi hwn fod ar waith erbyn diwedd mis Mawrth 2025. Rhaid i'r polisi cydymffurfiaeth:

- gael ei gymeradwyo gan y Bwrdd neu gorff cyfatebol ar gyfer Cymdeithasau Tai Lleol;
- cael ei gyhoeddi er mwyn dangos y landlord yn gweithio mewn ffordd agored a thryloyw;
- cael ei adolygu'n flynyddol.

Mae gan y polisi cydymffurfiaeth rôl allweddol i'w chwarae o ran cyfleu dull y landlord cymdeithasol o ymdrin â rhaglen SATC, amgylchiadau lleol ac unrhyw benderfyniad perthnasol a wnaed. Bydd datganiadau ystadegol ar gyfer SATC yn dangos y cynnydd sydd wedi'i wneud o ran cyrraedd y Safon, tra bydd polisïau cydymffurfiaeth yn rhoi'r cyd-destun ar gyfer y ffordd y mae cynnydd yn cael ei wneud/wedi cael ei wneud. Dylai hyn hefyd roi sicrwydd i randdeiliaid ynglŷn â chywirdeb y datganiadau ystadegol.

Rhoddir trosolwg o'r meysydd allweddol sydd i'w cynnwys yn y polisi cydymffurfiaeth isod:

- Y dull o ymdrin â SATC, sy'n adlewyrchu adnoddau ac amgylchiadau lleol
- Meddalwedd rheoli cronfeydd data/asedau
- Ymgysylltu â thenantiaid
- Gwirio annibynnol
- Datganiadau cydymffurfiaeth ar gyfer tenantiaid
- Elfennau nad ydynt yn cael eu mesur
- Gweithgarwch cost ormodol
- Ailddatblygu, dymchwel a charbon
- Budd i'r gymuned

Y dull o ymdrin â SATC, sy'n adlewyrchu adnoddau ac amgylchiadau lleol

Rhaid i'r polisi nodi prosesau gwneud penderfyniadau pob landlord mewn perthynas â chydymffurfio â'r Safon. Rhaid i'r Polisi gyfleu dull y landlord o gyrraedd a chynnal y Safon ar gyfer ei stoc gyfan yn glir a fesul elfen.

Meddalwedd rheoli cronfeydd data/asedau

Rhaid i'r Polisi ddatgan pa fath o feddalwedd rheoli cronfeydd data neu asedau sy'n cael ei defnyddio.

Ymgysylltu â thenantiaid

Dylai landlordiaid cymdeithasol nodi sut maent wedi ymgysylltu â thenantiaid wrth gyrraedd a chynnal y Safon.

Gwirio Annibynnol

O ganlyniad i adolygiad Archwilio Cymru o SATC yn 2012¹¹, mae'r gofyniad i gydymffurfiaeth gael ei gwirio gan barti annibynnol wedi'i gyflwyno. Rhaid i'r Polisi gynnwys gwybodaeth am drefniadau'r landlord cymdeithasol i'w gydymffurfiaeth â'r Safon gael ei gwirio gan barti annibynnol. Dylai hyn gynnwys manylion am y prosesau sydd i'w cynnal a'r ffordd y sicrhewr annibyniaeth.

Dylai'r broses wirio gynnwys adolygiad cychwynnol ddwy flynedd ar ôl cyhoeddi'r safon.

Dylai gael ei ddilyn gan adolygiad blynyddol o'r gweithdrefnau casglu data, y ffordd y cynhelir y gronfa ddata rheoli asedau a'r ffordd y caiff y canlyniadau ar gyfer y Safon eu gwirio. Dylai hefyd gynnwys hapwiriadau o'r prosesau monitro.

Gall y broses wirio annibynnol fod ar sawl ffurf wahanol. Nid oes a wnelo hyn â gwario symiau mawr o arian ond rhaid i'r broses gael ei chynnal gan barti annibynnol. Dylai gael ei chynnal gan rywun nad yw'n ymwneud yn uniongyrchol â chyflwyno'r Safon. Gallai'r broses wirio annibynnol hefyd gael ei chynnal gan landlordiaid cymdeithasol eraill neu ymgynghorwyr allanol.

Datganiad o Gydymffurfiaeth

Dylid cyflwyno Datganiad ar adeg ailosod eiddo. Bydd yn ategu'r Dystysgrif Perfformiad Ynni (EPC) y mae'r tenant newydd eisoes yn ei chael. Os na fydd eiddo yn cyrraedd y Safon ar adeg ei ailosod, dylai'r Datganiad gynnwys gwybodaeth glir am ddiben y Safon, pryd y bydd y cartref yn ei chyrraedd, yr hyn y mae'r Safon yn ei gwmpasu, lle mae'r cartref yn cydymffurfio â'r Safon ac unrhyw elfennau nad ydynt wedi cyrraedd y Safon eto, gan roi rhesymau os oes modd.

Dylai'r polisi cydymffurfiaeth esbonio sut y darperir y wybodaeth hon i denantiaid a rhoi enghraifft o'r Datganiad a ddefnyddir.

Elfennau nad ydynt yn cael eu mesur (fel y cyfryw)

Yn y gorffennol, byddai ymateb ysgrifenedig yn cael ei roi i Lywodraeth Cymru gyda'r datganiad ystadegol yn nodi sut roedd y gofynion o ran elfennau nad ydynt yn cael eu mesur yn ffurfiol yn cael eu bodloni.

Ar gyfer y Safon ddiwygiedig, caiff datganiad esboniadol manwl ei gynnwys yn y Polisi Cydymffurfiaeth er mwyn sicrhau bod pob rhanddeiliad yn deall sut mae'r elfennau nad ydynt yn cael eu mesur yn ffurfiol yn cael eu cyflawni. Diben hyn yw sicrhau bod y dull a ddefnyddir i ymdrin â'r agweddau gwerthfawr hyn ar gartref a chymdogaeth tenant yn cael ei ystyried.

Dylai'r datganiad esboniadol nodi sut mae penderfyniadau wedi cael eu gwneud ynghylch rhaglenni gwaith, sut mae anghenion wedi cael eu hasesu a'u blaenoriaethu a sut mae tenantiaid wedi cael lleisio eu barn yn y broses.

¹¹ Adroddiad Archwilio Cymru, Cynnydd o ran cyrraedd Safon Ansawdd Tai Cymru, Ionawr 2012

Mae angen llunio datganiad esboniadol ar gyfer yr elfennau canlynol:

- 8b Ardaloedd Awyr Agored Deniadol
- 8c Bioamrywiaeth
- Band eang (gweler tudalen 6 o SATC2023 a chysylltedd digidol)

Gweithgarwch Cost Ormodol

Ar gyfer elfennau yr asesir eu bod yn 'llwyddo'n amodol cost ormodol', dylai landlordiaid ddarparu datganiad esboniadol yn nodi'r rhesymau dros hyn.

Ailddatblygu, Dymchwel a Charbon

Disgwylir i landlordiaid esbonio sut mae ystyriaethau o ran carbon wedi'u cynnwys yn yr asesiad o opsiynau ar gyfer unrhyw waith ailddatblygu neu ddymchwel arfaethedig.

Mae Gofynion Ansawdd Datblygu Cymru (WDQR 2021) 1(c) yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiadau newydd yn cynnwys cartrefi cymdeithasol fabwysiadu arfer gorau wrth symud i amgylchedd a adeiladir sydd wedi'i ddatgarboneiddio ac sy'n dilyn egwyddorion 'economi gylchol'. Mae'n ei gwneud yn ofynnol i landlordiaid *'ystyried asesu a lleihau allyriadau carbon a ryddheir cyn defnyddio'r adeilad, gan gynnwys carbon sydd wedi'i ymgorffori, yn ystod y camau dylunio ac adeiladu, ac wrth adnewyddu.'*¹²

Dylai landlordiaid gyflwyno asesiad, gan ddefnyddio methodoleg gydnabyddedig megis Datganiad Proffesiynol RICS 'Whole life carbon assessment for the built environment'¹³. Dylai landlordiaid hefyd gymharu carbon sydd wedi'i ymgorffori a charbon gweithredol yn y cynnig ar gyfer ôl-osod cartrefi â chynnig ar gyfer dymchwel ac ailddatblygu cartrefi.

Budd i'r gymuned

Mae buddion cymunedol yn ganlyniadau cadarnhaol i bobl a chymunedau lleol sy'n cynnwys cynyddu cyfleoedd cyflogaeth, gwella sgiliau neu ddarparu cyfleusterau cymunedol. Rhaid i bob landlord nodi sut mae'n cynllunio ac yn mesur buddion cymunedol sy'n deillio o raglen SATC yn ei Bolisi.

¹² <https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2021-08/gofynion-ansawdd-datblygu-ar-gyfer-cymdeithasau-tai.pdf>

¹³ <https://www.rics.org/globalassets/rics-website/media/upholding-professional-standards/sector-standards/building-surveying/whole-life-carbon-assessment-for-the-built-environment-1st-edition-rics.pdf>

Rhestr Termau

Datgarboneiddio

Atal Nwyon Tŷ Gwydr a gynhyrchir o ganlyniad i broses neu weithgaredd rhag cael eu rhyddhau bron yn llwyr

Annedd

Mae annedd yn unrhyw fath o lety sy'n eiddo i landlord ac a ddarperir yn gyfnewid am rent i breswylwyr ac a ddefnyddir fel preswylfa i bobl neu y bwriedir iddi gael ei defnyddio neu y mae ar gael i'w defnyddio at y diben hwnnw. Mae'n cynnwys:

- tŷ," p'un a yw'n dŷ sengl, yn dŷ pâr neu'n dŷ teras;
- "fflat," "fflat ddeulawr" neu "randy;" sy'n annedd hunangynhwysol ar un llawr neu fwy mewn adeilad sy'n cynnwys anheddau eraill;
- "fflat un ystafell," neu "fflat," nad yw'n hunangynhwysol. Er enghraifft, gall rhai cyfleusterau, megis ystafell ymolchi neu ystafell gawod, neu gegin, fod yn cael eu rhannu.

Wedi'u cynnwys fel rhan o'r annedd mae gerddi ac adeiladau allan sydd i'w defnyddio gyda'r annedd honno. Dylid ystyried bod gerddi yn unrhyw ardal awyr agored sy'n gysylltiedig â llain yr annedd. Mae hawliau tramwy, llwybrau, iardiau, hawddfreintiau, a rhannau a gwasanaethau cyffredin neu a rennir sydd eu hangen er mwyn meddiannau a defnyddio'r annedd, hefyd wedi'u cynnwys oni nodir fel arall yn y dehongliad o elfen.

Os yw'r annedd yn fflat, yn fflat ddeulawr neu'n fflat un ystafell, yn ogystal â chynnwys y mynedfeydd, yr amwynderau a'r gwasanaethau hynny, mae'r annedd hefyd yn cynnwys unrhyw ystafelloedd, coridorau, ardaloedd cylchredeg a chyfleusterau a rennir neu a ddefnyddir ar y cyd ag eraill.

Gofynion o ran ffitrwydd i fod yn gartref

Cynigir y dylai'r gofynion o ran ffitrwydd i fod yn gartref gael eu diweddarau gan Ddeddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 yn 2022. O dan Ddeddf 2016, mae'n rhaid i landlordiaid (yn y sector preifat a'r sector cymdeithasol) sicrhau bod yr annedd yn ffit i fod yn gartref ar y dyddiad y caiff ei meddiannu gan denant(iaid), a thra bydd yn cael ei meddiannu o dan gytundeb tenantiaeth (contract). Mae hefyd yn ofynnol i landlordiaid gadw'r annedd mewn cyflwr da, gan gynnwys strwythur a thu allan yr annedd yn ogystal â'r gosodiadau gwasanaeth. Cynigir y dylai'r gofynion o ran ffitrwydd i fod yn gartref o dan Ddeddf 2016 a rheoliadau cysylltiedig gyfeirio at y 29 o beryglon (materion ac amgylchiadau) a nodir yn Atodlen 1 i Reoliadau System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (Cymru) 2006. Mae cyfeiriadau at yr HHSRS yn disodli'r rhwymedigaeth gytundebol ymhlyg yn Neddf Landlord a Tenant 1985 i sicrhau bod yr annedd yn ffit i fod yn gartref a chyfeiriadau blaenorol at naw mater gan gynnwys atgyweirio, sadrwydd, lleithder, goleuadau, awyru a chyflenwad dŵr. Mae'r rhwymedigaeth i sicrhau bod annedd yn ffit i fod yn gartref yn darparu

rhwymedi i ddeiliaid contract fynd i'r afael â phryderon ynghylch ansawdd eu llety nas cwmpesir gan rwymedigaethau atgyweirio'r landlord. Mater i'r llysoedd yw penderfynu a yw annedd yn ffit i fod yn gartref. Gallai Rheoliadau Rhentu Cartrefi (Ffitrwydd Annedd i Bobl Fyw Ynddi) (Cymru) 2021 arwain at gyfraith achosion a allai newid y ffordd y caiff yr HHSRS ei defnyddio. Dylai landlordiaid sicrhau bod eu dehongliad o'r ffordd y defnyddir yr HHSRS yn cyd-fynd ag unrhyw gyfraith achosion o'r fath.

Yn ogystal â'r [System mesur iechyd a diogelwch ar gyfer tai \(HHSRS\)](#), bydd yn ofynnol i landlordiaid gyflawni gofynion penodol ar gyfer gosod larymau mwg, synwryddion carbon monocsid a phroffion diogelwch trydanol at ddibenion bodloni rhwymedigaethau FFHH.

Gardd

Mae gardd yn ardal sy'n gysylltiedig â'r annedd a all gynnwys ardal galed a/neu feddal sydd wedi'i thirlunio. Bydd yr ardal hon at ddefnydd y rhai sy'n byw yn yr annedd ond fel arfer ni fydd yn ardal a rennir.

Cyflwr da – Rhydd rhag diffygion

Daw'r diffiniad hwn o'r System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (HHSRS).

Diffyg: Methiant elfen i gyrraedd y safon Ddelfrydol (Y safon uchaf ganfyddedig, ar adeg yr asesiad, y bwriedir iddi atal, osgoi neu leihau'r perygl). Gallai'r methiant fod yn gynhenid, megis canlyniad y broses ddylunio, adeiladu neu weithgynhyrchu wreiddiol, neu gallai gael ei achosi gan ddirywiad neu ddiffyg atgyweirio neu ddiffyg cynnal a chadw (Canllawiau Gweithredu HHSRS cyf: tudalen 7).

Rheoliadau System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (Cymru) 2006

Cyflwynwyd y [System mesur iechyd a diogelwch ar gyfer tai \(HHSRS\)](#) gan Ddeddf Tai 2004 a Rheoliadau HHSRS (Cymru) 2006. Mae'r system yn adnodd asesu risg sy'n seiliedig ar iechyd ar gyfer gwerthuso cyflwr tai. Nid yw'r HHSRS wedi newid ers iddi gael ei chyflwyno ym mis Ebrill 2006. Mae'r system yn gweithio drwy werthuso'r risg bosibl o niwed i feddiannydd gwirioneddol neu bosibl sy'n gysylltiedig â'i amgylchedd byw ac mae'n fodd i sgorio difrifoldeb unrhyw berygl(on) a nodir. Perygl yw unrhyw risg i iechyd a diogelwch meddiannydd sy'n deillio o ddiffyg. Gall diffygion gyfrannu at un neu fwy o'r 29 o beryglon gwahanol sy'n destun asesiad HHSRS.

Mynegir gradd perygl drwy sgôr rifol sy'n dod o fewn perygl ac mae 10 band. Mae sgoriau ym Mandiau A i C yn beryglon Categori 1, sy'n gosod dyletswydd ar awdurdodau tai lleol gorfodi i gymryd camau priodol o dan Ran 1 o Ddeddf 2004. Mae sgoriau ym Mandiau D i J yn beryglon Categori 2. Mae gan awdurdod tai lleol bŵer ond nid dyletswydd i gymryd camau yn erbyn unrhyw berygl sylweddol yn achos peryglon Categori 2.

Mae Peryglon Categori 1 yn seiliedig ar asesiad o'r tŷ cyfan a gall diffygion sy'n arwain at asesu bod perygl yn Berygl Categori 1 effeithio ar fwy nag un o elfennau SATC. Byddai diffygion mewn unrhyw elfen (a restrir yn Rhan 7 o'r safon isod) sy'n cyfrannu at Berygl Categori 1 o dan HHSRS yn arwain yn awtomatig at fethiant ar gyfer yr elfen honno, a fyddai'n golygu bod yr annedd wedi methu â chyrraedd y Safon. Mae Canllawiau Gweithredu'r System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru a gellir eu lawrlwytho am ddim <https://gov.wales/housing-health-and-safety-rating-system-guidance>.

Tai Cymdeithasol

Mae hyn yn cyfeirio at bob eiddo y mae awdurdodau tai lleol yn berchen arno ac yn ei reoli o dan Ran 4 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig a reoleiddir gan Lywodraeth Cymru. Mae'n cynnwys eiddo rhent canolradd ac eiddo y mae awdurdodau tai lleol yn berchen arno nad yw mewn Cyfrif Refeniw Tai.

Tenantiaid, Preswylwyr a Meddianwyr

Defnyddir y termau hyn i olygu'r un peth mewn rhai mannau yn y ddogfen yn dibynnu ar gyd-destun a dylanwad dogfennau a datganiadau polisi eraill. At ddibenion y canllawiau hyn mae i'r geiriau tenant a phreswlydd yr un ystyr. At hynny, defnyddir y term Meddiannydd yn benodol wrth gyfeirio at Ganllawiau Gweithredu'r System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai.

SAP

Y Weithdrefn Asesu Safonol (SAP) yw'r fethodoleg a ddefnyddir gan Lywodraeth y DU i asesu a chymharu perfformiad ynni a pherfformiad amgylcheddol anheddau. Mae SAP yn mesur perfformiad annedd o ran y canlynol: y defnydd o ynni fesul arwynebdd llawr uned, sgôr effeithlonrwydd ynni seiliedig ar danwydd-cost (Sgôr SAP) ac allyriadau CO₂ (y Sgôr ar gyfer yr Effaith Amgylcheddol). Ceir rhagor o wybodaeth yn [Y Weithdrefn Asesu Safonol \(SAP\) - GOV.UK](#)

Atodiad 1 – Rhagor o wybodaeth ac enghreifftiau o arferion da

2a Rhaid i ddrysau a ffenestri allanol roi lefel resymol o ddiogelwch ffisegol

Ceir gwybodaeth am ddiogelwch drysau isod:

Rhaid gosod fframiau drysau yn sownd wrth ffabrig yr adeilad yn unol â chyfarwyddiadau a manylebau'r gwneuthurwr.

Setiau drws newydd wedi'u hardystio i un o'r safonau canlynol

- PAS 24:2016 (Nodyn 21.3b); neu
- STS 201 Argraffiad 7:2015 (Nodyn 21.3c); neu
- LPS 1175 Argraffiad 7.2:2014 Sgôr Diogelwch 2+ (Nodyn 21.3d); neu
- LPS 1175 Argraffiad 8:2018 Sgôr Diogelwch A3+; neu
- STS 202 Argraffiad 6:2015 Sgôr Bwrgleriaeth 2 (Nodyn 21.3d); neu
- LPS 2081 Argraffiad 1.1:2016 Sgôr Diogelwch B (Nodiadau 21.3d ac 21.3e)

Ac i'r safon benodol ar gyfer deunyddiau priodol:

- BS 7412:2007 (PVC-U)
- BS 4873: 2016 (Alwminiwm)
- BS 6510: 2010 (Dur)
- BS 644: 2012 (Pren)
- BS 8529: 2017 (Cyfansawdd)

Dylid gosod cynhyrchion wedi'u hardystio i Safon Dechnegol 007 y Ffederasiwn Nwyddau Metel Drysau (DHF TS 007) – Sgôr 3 Seren, yn lle silindrau 'Ewro Proffil', neu gellir defnyddio silindr DHF TS 007 1 seren os bydd ganddo nwyddau metel allanol DHF TS 007 2 seren (set o ddolenni neu esgytsiwn cadarn) neu orchudd silindr, neu silindrau safonol Sold Secure SS312 (Diemwnt)

Systemau cloi – rhaid gosod cyfarwyddiadau gweithredu clir ar wyneb mewnol y drws ond dylent fod yn hawdd i'w tynnu gan y tenant. Rhaid i baneli gwydr mewn drysau ac yn agos atynt fod wedi'u lamineiddio a bodloni gofynion BS EN 356:2000 dosbarth P1A neu ragori arnynt.

Rhaid gosod cadwyn ddrws neu gyfyngydd agor sy'n bodloni gofynion Manyleb Dechnegol 003 (TS 003) y Ffederasiwn Nwyddau Metel Drysau ar y set ddrws y gellir disgwyl i ymwelydd ei defnyddio, sef y drws ffrynt fel arfer.

Rhaid gosod syllwr drws sy'n bodloni gofynion safon Manyleb 002 (TS 002) y Ffederasiwn Nwyddau Metel Drysau rhwng 1200mm a 1500mm (yn ychwanegol at 1050mm ar gyfer cartrefi sy'n addas i gadeiriau olwyn) o waelod y drws. Nid oes angen gwneud hyn os yw'r set ddrws wedi'i gosod â gwydr clir neu os oes panel ochr â gwydr clir.

Ni ddylid ôl-osod platiau llythyrau ar unrhyw set ddrws sy'n cydymffurfio â SBD gan y bydd hynny'n annilysu'r ardystiad.

Ni ddylai agorfa platiau llythyrau fod yn fwy na 260mm x 400mm, ni ddylai fod yn bosibl iddynt gael eu tynnu oddi ar y tu allan i'r set ddrws a dylent fod 400mm o'r man cloi mewnol neu dylai fod ganddynt blât gwyrto mewnol addas.

SECURED BY DESIGN HOMES 2019 Fersiwn 2, Mawrth 2019

<https://www.securedbydesign.com/guidance/design-guides>

Gwybodaeth am Ddrysau Mynediad Cymunol

- At hynny, dylai drysau mynediad gau'n awtomatig a dylai fod llwyr glo sy'n llwyr gloi wedi'i osod arnynt, ynghyd â thro bawd, dwrn neu ddolen fewnol. Rhaid i fynediad o'r tu allan fod drwy dynnu clicied drwy ddefnyddio'r allwedd, nid drwy lifer. Ar ddrysau sy'n agor tuag allan, dylai colfachau fod wedi'u diogelu gan foltau colfach neu ryw beth tebyg.
- Lle mae llai na 5 fflat ond eu bod yn llenwi mwy na 2 lawr ac yn cael eu gwasanaethu gan fynedfa gyffredin, rhaid gosod system mynediad drws ymwelwyr a system rheoli mynediad ar y drysau, gyda rhyddhâwr clo electronig a ffôn mynediad wedi'i gysylltu â'r fflatiau.
- Lle mae 5 neu fwy o fflatiau ond llai na 10 fflat yn cael eu gwasanaethu gan fynedfa gyffredin, rhaid gosod system mynediad drws ymwelwyr a system rheoli mynediad ar y drysau er mwyn i'r rheolwyr oruchwylio diogelwch yr adeilad, gyda rhyddhâwr clo electronig a ffôn mynediad wedi'i gysylltu â'r fflatiau. Bydd setiau drws yn y categori hwn yn bodloni'r safonau canlynol:
 - PAS 24:2016;
 - STS 201;
 - LPS 2081 Sgôr Diogelwch B+.
- Lle mae 10 fflat neu fwy yn cael eu gwasanaethu gan fynedfa gyffredin, rhaid ystyried defnyddio system teledu cylch cyfyng (CCTV), ar gyfer adnabod wynebâu, i'w defnyddio ar y cyd a'r system rhyddhau neu borthor ar gyfer rheoli mynediad i'r uned. Efallai y bydd yn ofynnol i setiau drws gyrraedd safonau uwch er mwyn ymdopi â mwy o ddefnydd fel y cytunir â Swyddog Dylunio i Atal Troseddau.

Gwybodaeth am Ffenestri

- Ffenestri hawdd i'w cyrraedd wedi'u hardystio i un o'r canlynol:
 - PAS 24:2016 (Nodyn 22.2b);
 - STS 204 Argraffiad 6:2016 (Nodyn 22.2c);
 - LPS 1175 Argraffiad 7.2:2014 Sgôr Diogelwch 1 (Nodyn 22.2d);
 - LPS 1175 Argraffiad 8:2018 Sgôr Diogelwch 1/A1;
 - STS 202 Argraffiad 7:2016 Bwrgleriaeth Sgôr 1; neu
 - LPS 2081 Argraffiad 1.1:2016 Sgôr Diogelwch A.
- Rhaid bod gan ffenestri hawdd i'w cyrraedd gloeon sy'n cael eu hagor ag allwedd oni bai eu bod wedi'u dynodi'n allanfeydd brys yn y Rheoliadau Adeiladu. Lle y bo angen, bydd angen cyfyngwyr agor neu systemau gosodedig tebyg. Lle y bydd angen ffenestri o dan y rheoliadau adeiladu i weithredu fel dihangfa dân, ni ddylai fod gan y ffenestr sy'n agor gloeon sy'n cael eu hagor ag allwedd. O dan yr

amgylchiadau hyn, rhaid i wydr fod yn wydr wedi'i lamineiddio sy'n cyrraedd safon BS EN 356:2000 dosbarth P1A.

- Bydd angen gosod nwyddau metel y gellir eu cloi neu gyfyngwr agor ar ffenestri nad ydynt yn hawdd i'w cyrraedd er mwyn diogelu plant.
- Rhaid i ffenestri fod yn addas at y diben hefyd a byddant wedi'u hardystio i'r safon berthnasol ar gyfer y deunydd h.y.:
 - BS 7412:2007 (PVC-U)
 - BS 4873: 2016 (Alwminiwm)
 - BS 6510: 2010 (Dur)
 - BS 644: 2012 (Pren)
 - BS 8529: 2017 (Cyfansawdd)
- Mae angen bodloni'r gofynion perfformiad canlynol hefyd: BS 6375 rhannau 1 a 2 (lefelau perfformiad priodol, sy'n ymwneud â hydreiddrwydd aer, dwrglosrwydd a'r gallu i wrthsefyll y gwynt)

Gwybodaeth am Oleuadau Allanol

- Dylid dylunio goleuadau i oleuo pob set ddrws allanol.
- Argymhellir defnyddio goleuadau LED sydd â thymheredd lliw nad yw'n fwy na 4000 Kelvin ac sydd, yn ddelfrydol, yn is na hynny. Mae hyn yn lleihau cynnwys golau glas ac, felly, yr effeithiau ar dderbynyddion dynol ac ecolegol.
- Bydd angen darparu goleuadau 24 awr (sy'n cael eu troi ymlaen gan ddefnyddio cell ffotodrydanol) ar gyfer rhannau cymunol o flociau o fflatiau. Mae'n dderbyniol os bydd y goleuadau hyn yn cael eu gostwng yn ystod oriau pan na fydd llawer o bobl yn yr adeilad er mwyn arbed ynni.
- Lle y bo'n bosibl, mae Secured by Design yn annog defnyddio'r ffynonellau golau mwyaf ecogyfeillgar, yn annog defnyddio goleuadau LED o ansawdd da a ffynonellau golau eraill sy'n defnyddio ynni'n effeithiol ac yn cynghori yn erbyn defnyddio goleuadau fflworoleuol sy'n amgylcheddol anghynaliadwy am sawl rheswm.

Larymau Tresmaswyr

- Lle y caiff system larwm tresmaswyr ei gosod, bydd yn bodloni gofynion BS EN 50131 (systemau gwifredig a di-wifr). Bydd pob gosodiad yn cydymffurfio â'r rheoliadau trydanol presennol.

Yn ôl i'r testun

2b Rhaid i risiau a balwstradau fod yn ddiogel

Mae mwy na dwy filiwn o anafiadau yn cael eu hachosi gan ddamweiniau yn y cartref bob blwyddyn, y mae llawer ohonynt i'w priodoli i faglu a chwympo. Dylid dylunio cartrefi a'u cynnal a'u cadw er mwyn lleihau'r risg o ddamweiniau a dylai landlordiaid fanteisio ar bob cyfle i wella diogelwch sy'n ymwneud ag adeiladau.

Mae Canolfan Diogelwch, lechyd a'r Amgylchedd y Sefydliad Ymchwil Adeiladu yn cyhoeddi Crynhoad (458) 'Safe as Houses' sy'n darparu rhestr wirio ddefnyddiol:

www.bre.co.uk

Yn ôl i'r testun

3c Rhaid i landlordiaid gynnal Asesiad o'u Stoc Gyfan a Ilunio Llwybrau Ynni Targed ar gyfer eu cartrefi

Perfformiad Ynni ac Inswleiddio

1. Ar gyfer yr ymchwil a'r adnoddau diweddaraf ar gyfer gwrthsefyll a lliniaru'r newid yn yr hinsawdd yng Nghymru gweler – 'Climate Vulnerability Modelling: How resilient is Welsh housing stock to a changing climate?' (link to follow when published)
2. Ceir gwybodaeth am arferion gorau sy'n dod i'r amlwg ym meysydd gwresogi, inswleiddio thermol ac awyru yn: Ymddiriedolaeth Arbed Ynni: Mesurau i helpu i sicrhau bod llai o wres yn cael ei golli o gartrefi – [Measures to help reduce home heat loss - Energy Saving Trust](#)

Yn ôl i'r testun

3f Rhaid gosod mesurau i wella effeithlonrwydd dŵr a lleihau tlodi dŵr wrth adnewyddu ffitiadau a chyfarpar gosod

Mae sawl ffordd y gellir gwneud eiddo yn fwy dŵr-effeithlon, sy'n golygu bod dyfeisiau yn defnyddio llai o ddŵr bob tro y cânt eu defnyddio wrth gyflawni'r canlyniad a ddymunir (h.y. golchi dwylo, cael cawod, ac ati). Mae gwahanol fathau o ddefnydd yn y cartref sy'n cynnwys yn bennaf: defnydd 'llif' a defnydd 'amlder'. Gwelir defnydd 'llif' o dapiau a chawodydd ac fe'i rheolir gan y defnyddiwr ac mae defnydd 'amlder' ar gyfer ffitiadau sydd â chyfaint sefydlog megis toiled neu beiriant golchi dillad. Gellir gwneud y ddau fath yn fwy dŵr-effeithlon drwy gyfyngu ar lif/awyru neu drwy brynu ffitiadau/dyfeisiau sy'n defnyddio llai o ddŵr bob tro y cânt eu defnyddio.

Ar gyfer defnydd 'llif', ffordd syml a chosteffeithiol o leihau cyfradd lifo ffitiadau presennol a newydd yw drwy 'awyru'. Awyru yw pan gaiff aer ei gymysgu'n oddefol â'r dŵr ac mae'n creu 'effaith swigod' gyda'r llif wedi'i ddosbarthu'n gyfartal (mae'r dosbarthiad cyfartal hwn hefyd yn lleihau'r risg o sblasio a risgiau sy'n gysylltiedig â dŵr ar arwynebau caled). Gellir ôl-osod ffitiadau sy'n creu awyru i'r mwyafrif o ffitiadau (sinciau a chawodydd mewn ystafelloedd ymolchi yn bennaf) ac maent hefyd yn cyfyngu ar lifoedd, gan ddarparu digon o lif ar yr un pryd.

Dangoswyd bod darparu pennau cawod sy'n awyru yn ddull costeffeithiol derbyniol o leihau'r defnydd o ddŵr. Gweler Water and Energy Efficient Showers: Project Report, Richard Critchley, United Utilities a Dr David Phipps, Prifysgol John Moores Lerpwl Mai 2007, www.waterwise.org.uk/wp-content/uploads/2019/09/United-Utilities-Water-and-Energy-Efficient-Showers-Project-Report.pdf.

Mae adroddiad yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni (EST), 'At Home with Water', yn cyflwyno dadansoddiad gan Gyfrifiannell Ynni Dŵr yr EST ac mae'n ganllaw defnyddiol ar sut i leihau'r defnydd o ddŵr yn y cartref. At Home with Water, EST 2013, www.energysavingtrust.org.uk/sites/default/files/reports/AtHomewithWater%287%29.pdf

Ar gyfer defnydd yn ôl cyfaint, mae opsiynau i wneud ffitiadau/dyfeisiau yn fwy dŵr-effeithlon yn fwy heriol a'r prif opsiwn yw dyfais ddadleoli ar gyfer seston toiled dwrlif

seiffon (fel arfer mae gan y rhain ddwrlif 9 litr y gellir ei leihau i 6/7 litr). Byddai angen gosod modelau mwy dŵr-ffeithlon yn lle dyfeisiau eraill megis peiriannau golchi dillad a pheiriannau golchi llestri er mwyn arbed dŵr ac ynni i'r meddiannydd.

Mae llawer o adnoddau ar gael sy'n rhoi rhagor o fanylion am y ffordd y gall landlordiaid wneud eiddo yn fwy dŵr-ffeithlon a sut y gall meddianwyr leihau'r defnydd o ddŵr drwy newid ymddygiad. Mae Waterwise (corff anllywodraethol nid er elw annibynnol sy'n canolbwyntio ar leihau'r defnydd o ddŵr yn y DU) yn ymdrin â llawer o agweddau ar y defnydd o ddŵr ac yn rhoi cyngor ymarferol ac ymddygiadol: www.waterwise.org.uk/save-water *Yn ôl i'r testun*

4f Rhaid bod gan geginau socedi trydan mewn lleoliadau digon cyfleus

Darpariaeth ofynnol o bwyntiau socedi trydanol

Mae'r elusen, Electrical Safety First, yn darparu dogfen sy'n dwyn y teitl, 'Guidance on: Minimum provision of electrical Socket-outlets in the home' <https://www.electricalsafetyfirst.org.uk/media/1204/guidance-on-minimum-provision-socketsv2.pdf>

Gall methu â darparu digon o bwyntiau ar gyfer socedi trydanol greu risgiau megis:

- gwaith DIY i ymestyn cylchedau yn cael ei wneud yn anniogel os caiff y gwaith ei wneud gan unigolion anhyfforddedig
- Gwaith DIY i ymestyn fflecsys cyfarpar
- Cebiau estyniad sy'n rhaeadru (ffurfio cadwyn flodau)
- Pentyrru plygiau addasyddion

Bydd pob un o'r uchod yn creu peryglon posibl, megis y risg o faglu dros geblau, sioc drydanol neu anaf a difrod i'r eiddo a achosir gan dân.

Os bydd cartref yn cael ei ailwifro argymhellir y dylid cydymffurfio â'r gofynion sylfaenol a nodir yn eu dogfen ganllaw. Daw'r tabl isod o Dabl 1 o'r canllawiau sy'n disgrifio'r gofyniad sylfaenol o ran darparu socedi dwbl.

Y nifer ofynnol o bwyntiau socedi trydanol i'w darparu mewn cartrefi:

Math o Leoliad	Ystafelloedd llai o faint (Hyd at 12m ²)	Ystafelloedd canolig eu maint (12-25 m ²)
Y brif ardal fyw	4	6
Yr ardal fwyta	3	4
Ystafell wely sengl	2	3
Ystafell wely ddwbl	3	4
Y gegin	6	8
Cynteddau a landins	1	2

Yn ôl i'r testun

4g Rhaid bod gan geginau ac ardaloedd cyfleustodau loriau addas

Mae'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch yn darparu taflen waith dechnegol ar asesu gallu loriau i atal llithro a all fod yn ddefnyddiol i asesu gorchuddion llawr priodol yn yr ardaloedd hyn, er y bwriedir i'r daflen gael ei defnyddio mewn lleoliad masnachol a diwydiannol. 'Assessing the slip resistance of flooring A technical information sheet' HSE. Ar gael yn www.hse.gov.uk/pubns/geis2.pdf

Yn ôl i'r testun

5b Dylai fod gan ystafelloedd ymolchi a thoiledau loriau addas

Gan fod dŵr, gwres a thrydan yn agos at ei gilydd, mae nifer o beryglon diogelwch y mae angen eu hystyried.

Yn aml, mae ystafelloedd ymolchi yn ystafelloedd bach â lle cyfyng; gall cynllunio nodweddion diogelwch defnyddiol yn ofalus a'u gosod mewn ystafelloedd ymolchi helpu i leihau'r risg y bydd damweiniau yn digwydd, er enghraifft:

- Gall dŵr a chyddwysiad wneud arwynebau yn llithrig. Gallai gosod matiau neu arwynebau gwrth-lithr yn y baddon a chanllawiau mewn lleoedd addas leihau'r risg o gwympiadau cas.
- Gall dŵr poeth achosi llosgiadau a dylid ystyried tymheredd y dŵr yn ofalus. Ystyriwch a fydd unrhyw newid sylweddol mewn tymheredd os bydd dyfeisiau dŵr eraill yn cael eu defnyddio o amgylch y tŷ.
- Dylai fod gan yr holl ffitiadau goleuadau o'r tu mewn i'r ystafell ymolchi gordyn tynnu. Os defnyddir switsh golau, dylai fod wedi'i leoli y tu allan i'r ystafell ymolchi.
- Dylai fod gan unrhyw wresogyddion trydan wifrau sefydlog a pharhaol. Dylai gwresogyddion trydan fod wedi'u lleoli allan o gyrraedd y baddon.

Yn ôl i'r testun

6b Ar adeg newid tenantiaeth, dylai fod gan bob ystafell gyfanheddol (ystafelloedd gwely ac ystafelloedd byw), grisiau a landins yn y cartref orchuddion llawr addas.

Ym mis Mai 2020, cyhoeddodd Sefydliad Bevan adroddiad, sef *Solving Poverty: Reforming help with housing costs*. Cyfeiriodd yr adroddiad hwn yn benodol ar ddarparu loriau.

www.bevanfoundation.org/wp-content/uploads/2020/05/Solving-Poverty-Support-with-housing-costs-pdf.pdf

Efallai y bydd y safonau canlynol yn ddefnyddiol hefyd:

- BS EN 1307:2014 – GORCHUDDION LLAWR TECSTIL. DOSBARTHU
- Mae BS EN 1307 yn nodi'r gofynion ar gyfer dosbarthu carpedi a theils carped, ac eithrio rygiau a charpedi hirion, i ddosbarthiadau defnydd domestig neu fasnachol.

- Mae BS EN 1307 yn gysylltiedig â BS EN ISO 10874:2012, sy'n system ddosbarthu ar gyfer gorchuddion llawr adlamol, tecstil a laminedig. Mae'r dosbarthiad yn seiliedig ar ofynion ymarferol ar gyfer ardaloedd lle y defnyddir y gorchuddion llawr a dwysedd y defnydd a wneir ohonynt.

Y dosbarthiad defnydd terfynol ar gyfer defnydd domestig yw:

- Dosbarth 21 – Defnydd Domestig Cymedrol
- Dosbarth 22 – Defnydd Domestig Cyffredinol
- Dosbarth 23 – Defnydd Domestig Sylweddol

6d I'r graddau y bo'n bosibl, dylai cartrefi fodloni gofynion penodol y meddianwyr

Gweler y ddwy ddolen isod sy'n cynnwys syniadau y gellid eu hymgorffori a'u hystyried ar gyfer cartrefi presennol, er eu bod yn cyfeirio at dai newydd.

Astudiaeth achos o Ganada:

www.housingresearchcollaborative.scarp.ubc.ca/files/2019/06/Culturally-Appropriate-Housing-2019PLAN530-CMHC.pdf

Astudiaeth achos o Iwerddon (tudalennau 39-41):

www.housingagency.ie/sites/default/files/55.%2011_04_13-Good-Practice-Guidelines-in-Housing-Management_Housing-Minority-Ethnic-Communities_2011.pdf

Yn ôl i'r testun

8c Bioamrywiaeth

Astudiaeth achos gyda Tai Tarian:

[40090 BFS Tai Tarian E.pdf](http://40090_BFS_Tai_Tarian_E.pdf) (biodiversitywales.org.uk)

Astudiaeth achos gyda Phartneriaeth Grid Gwyrdd Gwent:

[Natur Wyllt](http://NaturWyllt)

Ceir canllawiau pellach yn:

- Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru: gwefan i gael gwybodaeth gyffredinol am fioamrywiaeth a'r hyn y gallwn ei wneud er mwyn helpu [Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru – Cartref](http://PartneriaethBioamrywiaethCymru-Cartref) (biodiversitywales.org.uk/Cartref)

Dolenni i Plannu ar gyfer Pryfed Peillio:

- www.biodiversitywales.org.uk/File/809/cy-GB

Ceir rhestr hir o blanhigion a awgrymir ar gyfer pryfed peillio yn:

- www.biodiversitywales.org.uk/Content/Upload/Bee-friendly-plant-list-CY.pdf
- **Iach i Wenyn: Iach i Bobl:** Rheoli tiroedd adeiladau cyhoeddus ar gyfer pryfed peillio www.naturalresources.wales/media/681901/managing-the-grounds-of-public-buildings-for-pollinators.pdf

- Canllaw rheoli glaswellt ar ymylon ffyrdd: www.plantlife.love-wildflowers.org.uk/roadvergecampaign/management-guidelines
- Plaladdwyr: cod ymarfer | LLYW.CYMRU

Yn ôl i'r testun

Draft

Atodiad 2 – Budd i'r Gymuned o ran Carbon

Amlinelliad o Budd i'r Gymuned o ran Carbon – nodyn cyfarwyddyd

Mae angen i Lywodraeth Cymru ddatblygu, gydag ymgynghorwyr Technegol SATC, nodyn cyfarwyddyd ar gyfer y broses a nodir yn 3(b) 'Cyfyngu ar allyriadau carbon o gartrefi'. Cynigir y dylid llunio'r nodyn cyfarwyddyd hwn ar y cyd â landlordiaid cymdeithasol yn ystod Haf 2022 (Mai-Gorffennaf 2022)

Bydd y nodyn cyfarwyddyd arfaethedig yn gwneud y canlynol:

- Diffinio proses ar gyfer gwrthbwysu allyriadau carbon rhwng tai ac ar draws asedau landlordiaid.
- Sefydlu fframwaith adrodd o dan SATC.

Budd i'r Gymuned o ran Carbon

Bydd y nodyn cyfarwyddyd yn rhoi disgrifiad o'r cynnig i gydbwysu sgoriau effeithlonrwydd ynni rhwng cartrefi.

Bydd hefyd yn rhoi enghreifftiau o gynlluniau gwrthbwysu derbyniol, megis cynlluniau gwresogi ardal i gynhyrchu gwres ar gyfer cartrefi nad ydynt yn eiddo i'r landlord, gan ddefnyddio tir amwynder o fewn cynlluniau tai ar gyfer ynni adnewyddadwy, paneli ffotofoltäig ar adeiladau cymunedol, ac yn nodi sut yr adroddir ar hynny o dan SATC.

Bydd y nodyn cyfarwyddyd yn darparu naratif i gyfyngu ar y defnydd o wrthbwysu – er enghraifft, a oes rhaid lleoli'r cynllun yn ffisegol ar adeiladau neu dir sy'n eiddo i'r landlord.

Atodiad 3 – Asesu'r Stoc Gyfan a Llwybrau Ynni Targed

Nodyn cyfarwyddyd

Mae angen i Lywodraeth Cymru ddatblygu, gydag ymgynghorwyr Technegol SATC, nodyn cyfarwyddyd ar gyfer y broses a nodir yn 3(c) 'Asesu'r Stoc Gyfan a Llwybrau Ynni Targed'. Cynigir y dylid llunio'r nodyn cyfarwyddyd hwn ar y cyd â landlordiaid cymdeithasol yn ystod Haf 2022 (Mai-Gorffennaf 2022)

Bydd y nodyn cyfarwyddyd arfaethedig yn gwneud y canlynol:

- Helpu i ddatblygu cynllun gweithredu, drwy 'Asesu'r Stoc Gyfan' a 'Llwybrau Ynni Targed' ar gyfer datgarboneiddio stoc dai gyfan landlord.
- Sefydlu fframwaith adrodd o dan SATC.

Asesu'r Stoc Gyfan

Bydd y nodyn cyfarwyddyd yn cynnwys diagram llif yn nodi'r prosesau sy'n disgrifio proses gyflawn ac integredig o gamau er mwyn cwblhau adolygiad o ddata stoc dai. Diben hyn yw sicrhau y caiff data sy'n bodoli eisoes eu casglu a'u deall.

Bydd hefyd yn darparu nodiadau ar y ffordd y mae Tystysgrifau Perfformiad Ynni (EPCs) a'r adnoddau arolygu ynni eraill yn integreiddio â'r Asesiad o'r Stoc Gyfan ac i ba raddau y dylai landlordiaid gynnal arolygon er mwyn cefnogi'r gwaith o gynllunio rhaglenni ôl-osod. Bydd hwn, o reidrwydd, yn ddarn ar lefel gymharol uchel a fydd yn nodi adnoddau arolygu ynni fel un dosbarth ac na fydd yn ei gwneud yn ofynnol i unrhyw adnoddau perchenogol gael eu defnyddio.

Bydd y nodyn cyfarwyddyd yn cysoni'r sgiliau sydd eu hangen i gynnal Asesiad o'r Stoc Gyfan â PAS2035.

Bydd hefyd yn cyfeirio at PAS2035 ac yn pwysleisio/dogfennu'r angen i gwblhau arolwg tai cynhwysfawr a gynhelir cyn i unrhyw fesurau arbed ynni gael eu rhoi ar waith.

Llwybrau Ynni Targed.

Bydd y Llwybr Ynni Targed yn cynnwys Rhan 3(d) (Rhaid i bob mesur a argymhellir drwy'r Llwybr Ynni Targed gael ei roi ar waith). Dyma lle y nodir yr enghraifft o ddull gweithredu 4 cam – neu ddull gweithredu diffiniedig tebyg ar gyfer landlordiaid. Mae hyn yn hanfodol i ddeall y cysyniad o Llwybr Ynni Targed.

Bydd allbwn y Llwybr Ynni Targed yn ymwneud ag adnoddau presennol megis yr argymhellion yn y Dystysgrif Perfformiad Ynni ac allbynnau rheoli asedau.

Bydd angen hysbysu Llywodraeth Cymru am y Llwybr Ynni Targed fel rhan o'r broses o gydymffurfio â SATC2023. Cynigir y dylai'r fformat fod yn daenlen seiliedig ar eiddo a fydd yn nodi sgoriau SAP/Effeithlonrwydd Ynni presennol ac arfaethedig ac yn rhoi rhyw syniad o'r Llwybrau Ynni Targed ar gyfer pob cartref. Bydd y daenlen yn cael ei hategu gan naratif byr o Llwybrau Ynni Targed nodweddiadol.

Atodiad 4 – Meddiannaeth Nominal a lleoedd ar gyfer bywyd pob dydd

Dylai landlordiaid cymdeithasol nodi y gall dynodiad meddiannaeth nominal eiddo a ddelir cyn 1 Ionawr 2023 barhau oni fydd yn ymarferol ac yn gost-effeithiol bodloni'r gofynion isod.

Bydd y gofynion a nodir isod yn gymwys i gaffaeliadau a chaffaeliadau wedi'u hadnewyddu o 1 Ionawr 2023 ymlaen. Rhaid i safonau gwagle ar gyfer adeiladau newydd gydymffurfio â [SATC2021](#).

Meintiau gofynnol ystafelloedd gwely

Nodir isod yr **arwynebedd llawr gofynnol ar gyfer ystafelloedd gwely**:

- 6.0m² gyfer ystafell wely sengl
- 10.0m² ar gyfer ystafell wely ddwbl/pâr

Dylai **uchder nenfwd** unrhyw ystafell gyfanheddol fod yn 2.1m o leiaf ac, mewn unrhyw ystafell gyfanheddol â nenfwd ar oleddf, dylai fod gan o leiaf hanner yr arwynebedd nenfwd 2.1m o uchder o leiaf. Ni ddylid ystyried unrhyw ran o arwynebedd llawr ystafell lle mae'r nenfwd yn llai nag 1.5m o uchder wrth bennu arwynebedd llawr yr ystafell honno.

Ni ddylai **man culaf** unrhyw ystafell wely fod yn llai na 2.1m o led ac nid yw'n dderbyniol mesur y pellter lleiaf hyd at fan mewn alcof. Mesurir arwynebedd yr ystafell wely hyd at arwynebau gorffenedig mewnol y waliau, heb gynnwys cilfachau simnai, gwagle a lenwir gan osodiadau mecanyddol/trydanol na lleoedd storio cyffredinol e.e. cwpwrdd crasu.

Gofynion delfrydol o ran dodrefn

Yn ddelfrydol, ynghyd â'r arwynebedd llawr ac uchderau nenfwd gofynnol a nodwyd isod, dylai pob ystafell wely allu cynnwys gwelyau mewn mwy nag un lleoliad a sicrhau bod digon o le i wneud gwelyau (400mm x hyd y gwely(au)).

Eitem o ddodrefn a'i maint (mm)	Nifer yr eitemau fesul math o ystafell wely		
	Sengl	Dwbl	Pâr
Gwely sengl (2,000 x 900)	1	2	2
Gwely dwbl (2,000 x 1,500)	-	1	-
Bwrdd wrth ochr y gwely 400 x 400	1	2	2
Cist ddroriau – 450 x 750	1	1	1
Wardrob sengl (600 x 600)	1	-	2 sengl neu 1 dwbl
Wardrob dwbl (1,200 x 600)	-	1	
Bwrdd (1,050 x 500) â sedd	1	1	1

Noder: Daw'r wybodaeth yn y tabl uchod o system y Dangosydd Ansawdd Tai (HQI). Mae system y Dangosydd Ansawdd Tai yn rhoi manylion am ddarparu dodrefn, mynediad, ardaloedd pasio a gweithgarwch ar gyfer ystafelloedd gwely ac ardaloedd byw mewn cartref. Mae'r system yn rhoi enghreifftiau o wagleoedd sydd eu hangen i gyrraedd y dodrefn a chyflawni gweithgareddau sy'n nodweddiadol i bob ystafell. Os darperir ar gyfer yr holl ddodrefn a gweithgareddau priodol ac ardaloedd mynediad a restrir, bydd ystafell wely ac ardal fyw yn cyrraedd y safon fel y'i diffinnir gan System y Dangosydd Ansawdd Tai¹⁴.

Meddiannaeth nominal

Meddiannaeth nominal yw uchafswm nifer y bobl a ddylai fod yn byw mewn cartref penodol yn seiliedig ar ei faint. Pennir meddiannaeth nominal cartref ar sail maint yr ystafelloedd gwely sydd, yn ei dro, yn creu gofyniad o ran faint o le byw sydd ei angen. Ystyrir bod cartref â thair ystafell wely, dwy ddwbl (ag arwynebedd llawr o fwy na 10.0m² a allai, yn ddelfrydol, fodloni'r gofynion sylfaenol o ran dodrefn) ac un sengl (rhwng 6.0m² a 10.0m² a allai, yn ddelfrydol, fodloni'r gofynion sylfaenol o ran dodrefn) yn addas i bump o bobl. Byddai angen ystafell fwyta ag arwynebedd o 7m² o leiaf a lolf a ag arwynebedd o 16m² o leiaf arno. Gellir cyfuno'r rhain fel y nodir yn y tabl isod ochr yn ochr â faint o arwynebedd llawr sydd ei angen ar gyfer aelwydydd.

Nifer yr Ystafelloedd Gwely		Meddiannaeth Nominal	Isafsymiau lle byw (m ²)		
Ystafell Wely Ddwbl neu Bâr (10.0m ² o leiaf)	Ystafell Wely Sengl (6.0m ² o leiaf)		Ystafell Fwyta*	Lolfa	
0	2	2	6	10	
1	0				
1	3				
1	1	3			
0	4	4	7	12	
1	2				
2	0				
0	5	5			
1	3				
2	1				
0	6	6	8	16	
1	4				
2	2				
3	0				
0	7	7	9		
1	5				
2	3				
3	1				

*Gellir cyfuno'r maint ystafell tybiannol (m²) â'r gegin.

¹⁴ Am ragor o wybodaeth ac arweiniad ar gyrraedd y safon hon gweler Buxton, P. (2018) Metric Handbook – Planning and Design Data, Routledge: Llundain ac 'Unit Size and Layout Sections' system y Dangosydd Ansawdd Tai (HQI). Mae'r 'Metric Handbook' yn cynnwys gwybodaeth am feintiau ystafelloedd cymunol a geir mewn tai a fflatiau.

Noder: Gellir cyfuno meintiau'r lolf a'r ystafell fwyta.

Noder: Os bydd gan eiddo ystafelloedd ychwanegol (e.e. ystafelloedd mewn atig wedi'i addasu) nad ydynt yn cael eu defnyddio fel ystafelloedd gwely, nid oes ond angen i feintiau'r lolf a'r ystafell fwyta fod yn ddigonol ar gyfer meddiannaeth wirioneddol yr annedd.

Ffactorau i'w hystyried

Ar y cam dyrannu, dylai landlordiaid hefyd ystyried cyfansoddiad y rhywiau a'r berthynas rhwng meddianwyr wrth ystyried a oes digon o le mewn cartref fel y'i nodir yn y Safon ar gyfer Ystafelloedd Gwely. Mae'r Safon ar gyfer Ystafelloedd Gwely yn nodi bod angen ystafell wely ar wahân ar gyfer y canlynol:

- dau oedolyn sy'n briod, sydd mewn partneriaeth sifil neu sy'n cyd-fyw fel petaent yn briod neu mewn partneriaeth sifil (ystafell wely ddwbl)
- unrhyw unigolion 21 oed neu drosodd (ystafell wely sengl neu ddwbl)
- unrhyw ddau unigolyn 10-20 oed o'r un rhyw (ystafell wely bâr)
- un plentyn o dan 10 oed ac un oedolyn 10-20 oed o'r un rhyw (ystafell wely bâr)
- 1 neu 2 blentyn o dan 10 oed, nad ydynt, o reidrwydd, o'r un rhyw (ystafell wely sengl neu bâr).

Caiff unrhyw unigolyn 10-20 oed heb ei baru, ei baru, os bydd yn bosibl, â phlentyn o dan 10 oed o'r un rhyw neu, os na fydd hynny'n bosibl, bydd angen ystafell wely ar wahân arno. Mae'r un peth yn wir yn achos unrhyw blentyn o dan 10 oed sydd heb ei baru.

Atodiad 5 – Dyddiadau cydymffurfio ar gyfer elfennau o'r Safon

Fel y nodir ym Mhennod 4, roedd gan bob elfen un o dri dyddiad cydymffurfio disgwyledig yn dibynnu ar faint y newid o'r fersiwn flaenorol o'r Safon.

Elfen	Dyddiad cydymffurfio
1a) Rhaid i gartrefi fod yn strwythurol sad ac mewn cyflwr da	parhad
1b) Rhaid i gartrefi fod yn rhydd rhag lleithder	parhad
2a) Rhaid i ddrysau a ffenestri allanol roi lefel resymol o ddiogelwch ffisegol	parhad
2b) Rhaid i risiau a balwstradau fod yn ddiogel	parhad
2c) Rhaid bod gan gartrefi system canfod tân a larwm ddigonol a gaiff ei chynnal a'i chadw i'r Safon Brydeinig briodol	parhad
2d) Rhaid bod gan gartrefi ffyrdd priodol o ddianc os bydd tân o'r adeilad i fan diogel y tu allan i'r adeilad, yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu	parhad
2e) Rhaid i berson â chymwysterau priodol ardystio bod cyfarpar a gosodiadau nwy, cyfarpar a gosodiadau sy'n cael eu tanio ag olew neu gyfarpar a gosodiadau sy'n llosgi tanwydd solet yn ddiogel bob blwyddyn	parhad
2f) Rhaid gosod synhwyrdd carbon monocsid ym mhob ystafell sy'n cynnwys cyfarpar nwy, cyfarpar hylosgi sy'n cael ei danio ag olew, cyfarpar hylosgi sy'n llosgi tanwydd solet neu fflw cysylltiedig	parhad (Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016)
2g) Rhaid i gartrefi fod yn destun archwiliad diogelwch trydanol a gynhelir gan berson cymwys fesul ysbaid o 5 mlynedd neu lai	parhad
2h) Rhaid i'r holl gyfarpar trydanol a ddarperir gan landlordiaid mewn cartrefi fod yn ddiogel, cydymffurfio â'r gofynion diogelwch presennol ar gyfer cynhyrchion trydanol domestig a chael eu profi bob blwyddyn	parhad
2i) Rhaid bod gan rannau cyffredin fflatiau ac adeiladau preswyl amlfeddiannaeth eraill ffyrdd digonol o rybuddio a dianc rhag tân yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu	parhad
2j) Rhaid bod gan bob adeilad sy'n cynnwys mwy nag un annedd (p'un a yw'n cynnwys rhannau cyffredin ai peidio) asesiad risgiau tân cyfredol.	parhad
3a) Rhaid i systemau gwresogi fod yn rhesymol economaidd i'w rhedeg a gallu gwresogi'r cartref cyfan i lefel gyfforddus mewn tywydd arferol (SAP 92- EPC A o leiaf)	2033
3b) Rhaid lleihau allyriadau carbon o gartrefi cymaint â phosibl (EIR 92 o leiaf)	2033

Elfen	Dyddiad cydymffurfio
3c) Rhaid i landlordiaid gynnal Asesiad o'u Stoc Gyfan a llunio Llwybrau Ynni Targed ar gyfer eu cartrefi	2026
3d) Rhaid rhoi'r holl fesurau a argymhellir drwy'r Llwybr Ynni Targed ar waith	Cam 1 – 2029 Cam 2 – 2031 Cam 3 – 2026 Cam 4 – 2033
3e) Rhaid bod gan gartrefi, yn enwedig ceginau ac ystafelloedd ymolchi, swm digonol o awyru	2033
3f) Rhaid gosod mesurau i wella effeithlonrwydd dŵr a lleihau tlodi dŵr wrth adnewyddu ffitiadau a chyfarpar gosod	2023
3g) Rhaid gosod casgenni dŵr lle y bo'n briodol	2026
4a) Rhaid i geginau fod o dan 16 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da	parhad
4b) Rhaid bod gan geginau ddigon o le ar gyfer cyfarpar cegin	parhad
4c) Rhaid i geginau fod yn drefnus a chynnwys digon o wynebau gweithio	parhad
4d) Rhaid bod gan gartrefi ddigon o le storio cyffredinol	parhad
4e) Rhaid bod gan gartrefi ddigon o le i fodloni gofynion ailgylchu lleol	2026
4f) Rhaid bod gan geginau socedi trydan mewn lleoliadau digon cyfleus	parhad
4g) Rhaid bod gan geginau ac ardaloedd cyfleustodau loriau addas	parhad
4h) Rhaid bod gan gartrefi gyfleusterau digonol ar gyfer golchi, sychu a chrasu dillad	parhad
5a) Rhaid i ystafelloedd ymolchi a thoiledau fod o dan 26 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da	parhad
5b) Dylai fod gan ystafelloedd ymolchi a thoiledau loriau addas	parhad
5c) Rhaid bod gan ystafelloedd ymolchi gawod a baddon (neu gawod a digon o le i ddarparu baddon)	parhad
6a) Dylai fod gan gartrefi ddigon o le at ddibenion bywyd pob dydd	parhad
6b) Ar adeg newid tenantiaeth, dylai fod gan bob ystafell gyfanheddol (ystafelloedd gwely ac ystafelloedd byw), grisiau a landins yn y cartref orchuddion llawr addas	2023
6c) Dylid lleihau amlygiad i sŵn cymaint â phosibl	2026

Elfen	Dyddiad cydymffurfio
6d) I'r graddau y bo'n bosibl, dylai cartrefi fodloni gofynion penodol y meddianwyr	parhad
6e) Rhaid cynllunio ar gyfer gofynion tai pobl anabl a phobl hŷn a bodloni'r gofynion hynny yn unol â'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol	parhad
6f) Dylai cartrefi fod yn hawdd i'w hadnabod gyda ffiniau diffiniadwy	parhad
7a) Dylai fod ardal wastad allanol nad yw'n llai na 10m ² y gellir mynd iddi'n uniongyrchol o'r cartref	parhad
7b) Dylai fod mynedfa balmantog o'r cartref i unrhyw giât ardd	parhad
7c) Dylai fod mynedfa balmantog o'r cartref i'r lein sychu dillad, os oes un	parhad
7d) Rhaid i ardaloedd allanol fod yn hawdd i'w cynnal a'u cadw ac yn ddiogel	parhad
7e) Dylai fod storfa allanol gadarn y gellir ei chloi	parhad
8a) Rhaid darparu storfa allanol ar gyfer beiciau a chyfarpar	2026
8b) Dylai fod man(nau) cymunedol digonol, ymarferol a diogel y gellir ei gynnal a'i gadw (eu cynnal a'u cadw)	parhad
8c) Dylai cyfleoedd ar gyfer bioamrywiaeth gael eu cyflwyno gan landlordiaid sy'n berchen ar leiniau, parciau, tiroedd a mannau gwyrdd eraill neu sy'n eu rheoli drwy newid y ffordd y caiff yr ardaloedd hyn eu rheoli er mwyn eu gwneud yn fwy deniadol i fywyd gwylt	2023

Atodiad 6 – Codau rheswm asesu

Elfennau	D G	DG	Llwyddo	Llwyddo'n Amodol				Methu Dros Dro					Methu	Methu Dros Dro - DeCarb yn unig			
		Dim gwaith na thenantiaeth newydd		Cyfyngiad ffisegol	Cyfyngiad sy'n ymwneud â threftadaeth/ cadwraeth	Cost ormodol	Gwrthbwysu (BGC)	Gwag	Gwaith wedi'i raglennu o fewn 5 mlynedd	Y tenant yn gwrthod	Oedi a achosir gan y tenant	Ymddygiad y tenant/ cyfyngiadau ariannol		Cyfyngia d ffisegol	Cyfyngiad sy'n ymwneud â threftadaeth / cadwraeth	Adnewyddwyd rhai (dwr yn unig)	Cost ormodol ar hyn o bryd
Rhaid i gartrefi fod mewn cyflwr da																	
1a) Rhaid i gartrefi fod yn strwythurol sad ac mewn cyflwr da			X					X		X	X		X				
1b) Rhaid i gartrefi fod yn rhydd rhag lleithder			X					?				X	X				
Rhaid i gartrefi fod yn ddiogel																	
2a) Rhaid i ddrysau a ffenestri allanol roi lefel resymol o ddiogelwch ffisegol			X		?			?					X				
2b) Rhaid i risiau a balwstradau fod yn ddiogel			X		?			?					X				
2c) Rhaid bod gan gartrefi system canfod tân a larwm ddigonol a gaiff ei chynnal a'i chadw i'r Safon Brydeinig briodol			X					X					X				
2d) Rhaid bod gan gartrefi ffyrdd priodol o ddianc os bydd tân o'r adeilad i fan diogel y tu allan i'r adeilad, yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu			X					X					X				
2e) Rhaid i berson â chymwysterau priodol ardystio bod cyfarpar a gosodiadau nwy, cyfarpar a gosodiadau sy'n cael eu tanio ag olew neu gyfarpar a gosodiadau sy'n llosgi tanwydd solet yn ddiogel bob blwyddyn			X					X		X	X		X				
2f) Rhaid gosod synhwyrdd carbon monocsid ym mhob ystafell sy'n cynnwys cyfarpar nwy, cyfarpar hylsgi sy'n gael ei danio ag olew, cyfarpar hylsgi sy'n llosgi tanwydd solet neu fflw cysylltiedig			X					X	X	X	X		X				
2g) Rhaid i gartrefi fod yn destun archwiliad diogelwch trydanol a gynhelir gan berson cymwys fesul ysbaid o 5 mlynedd neu lai			X					X		X	X		X				
2h) Rhaid i'r holl gyfarpar trydanol a ddarperir gan landlordiaid mewn cartrefi fod yn ddiogel, cydymffurfio â'r gofynion diogelwch presennol ar gyfer cynhyrchion trydanol domestig a chael eu profi bob blwyddyn			X					X		X	X		X				

2i) Rhaid bod gan rannau cyffredin fflatiau ac adeiladau preswyl amlfeddiannaeth eraill ffyrdd digonol o rybuddio a dianc rhag tân yn unol â gofynion rheoliadau adeiladu	X		X					X					X				
2j) Rhaid bod gan bob adeilad sy'n cynnwys mwy nag un annedd (p'un a yw'n cynnwys rhannau cyffredin ai peidio) asesiad risgiau tân cyfredol.	X		X					X					X				
Rhaid i gartrefi fod yn fforddiadwy i'w gwresogi a chael yr effaith amgylcheddol leiaf bosibl																	
3a) Rhaid i systemau gwresogi fod yn rhesymol economaidd i'w rhedeg a gallu gwresogi'r cartref cyfan i lefel gyfforddus mewn tywydd arferol (SAP 92- EPC A o leiaf)			X	X	X			?	X	X	X		X				X
3b) Rhaid lleihau allyriadau carbon o gartrefi cymaint â phosibl (EIR 92 o leiaf)			X				X	?	X	X	X		X	X	X		X
3c) Rhaid i landlordiaid gynnal Asesiad o'u Stoc Gyfan a llunio Llwybrau Ynni Targed ar gyfer eu cartrefi	X		X						X	X	X		X				
3d) Rhaid rhoi'r holl fesurau a argymhellir drwy'r Llwybr Ynni Targed ar waith			X						X				X				
3e) Rhaid bod gan gartrefi, yn enwedig ceginau ac ystafelloedd ymolchi, swm digonol o awyru			X		X			?	X	X	X		X				
3f) Rhaid gosod mesurau i wella effeithlonrwydd dŵr a lleihau tldi dŵr wrth adnewyddu ffitiadau a chyfarpar gosod	X	X	X					?		X	X		X			X	
3g) Rhaid gosod casgenni dŵr lle y bo'n briodol	X	X	X	X	?			?	X	X	X		X				
Rhaid bod gan gartrefi gegin fodern ac ardal gyfleustodau																	
4a) Rhaid i geginau fod o dan 16 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da			X					?	X	X	X		X				
4b) Rhaid bod gan geginau ddigon o le ar gyfer cyfarpar cegin			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
4c) Rhaid i geginau fod yn drefnus a chynnwys digon o wynebau gweithio			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
4d) Rhaid bod gan gartrefi ddigon o le storio cyffredinol			X	X	X	X		?	X	X	X		X				

4e) Rhaid bod gan gartrefi ddigon o le i fodloni gofynion ailgylchu lleol			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
4f) Rhaid bod gan geginau socedi trydan mewn lleoliadau digon cyfleus			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
4g) Rhaid bod gan geginau ac ardaloedd cyfleustodau loriau addas			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
4h) Rhaid bod gan gartrefi gyfleusterau digonol ar gyfer golchi, sychu a chrasu dillad			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
Rhaid bod gan gartrefi ystafell ymolchi fodern																	
5a) Rhaid i ystafelloedd ymolchi a thoiledau fod o dan 26 mlwydd oed, oni bai eu bod mewn cyflwr da			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
5b) Dylai fod gan ystafelloedd ymolchi a thoiledau loriau addas			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
5c) Rhaid bod gan ystafelloedd ymolchi gawod a baddon (neu gawod a digon o le i ddarparu baddon)			X	X	X	X							X				
Rhaid i gartrefi fod yn gyfforddus a hyrwyddo llesiant																	
6a) Dylai fod gan gartrefi ddigon o le at ddibenion bywyd pob dydd			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
6b) Ar adeg newid tenantiaeth, dylai fod gan bob ystafell gyfanheddol (ystafelloedd gwely ac ystafelloedd byw), grisiau a landins yn y cartref orchuddion llawr addas.			X	X	X	X		?					X				
6c) Dylid lleihau amlygiad i swm gymaint â phosibl			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
6d) I'r graddau y bo'n bosibl, dylai cartrefi fodloni gofynion penodol y meddianwyr			X	X	X	X		?	X	X	X		X				
6e) Rhaid cynllunio ar gyfer gofynion tai pobl anabl a phobl hŷn a bodloni'r gofynion hynny yn unol â'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol			X	X	X	X		?	X	X	X						
6f) Dylai cartrefi fod yn hawdd i'w hadnabod gyda ffiniau diffiniadwy	?		X	X	X	X		?	X	X	X		X				

Rhaid bod gan gartrefi ardd addas																
7a) Dylai fod ardal wastad allanol nad yw'n llai na 10m2 y gellir mynd iddi'n uniongyrchol o'r cartref	X		X	X	X	X		?	X	X	X		X			
7b) Dylai fod mynedfa balmantog o'r cartref i unrhyw giât gardd	X		X	X	X	X		?	X	X	X		X			
7c) Dylai fod mynedfa balmantog o'r cartref i'r lein sychu dillad, os oes un	X		X	X	X	X		?	X	X	X		X			
7d) Rhaid i ardaloedd allanol fod yn hawdd i'w cynnal a'u cadw ac yn ddiogel	X		X	X	X	X		?	X	X	X		X			
7e) Dylai fod storfa allanol gadarn y gellir ei chloi	X		X	X	X	X		?	X	X	X		X			
Rhaid bod gan gartrefi ardal awyr agored ddeniadol ac ymarferol																
8a) Rhaid darparu storfa allanol ar gyfer beiciau a chyfarpar	X		X	X	X	X		?	X	X	X		X			
8b) Dylai fod man(nau) cymunedol digonol, ymarferol a diogel y gellir ei gynnal a'i gadw (eu cynnal a'u cadw)																
8c) Dylai cyfleoedd ar gyfer bioamrywiaeth gael eu cyflwyno gan landlordiaid sy'n berchen ar leiniau, parciau, tiroedd a mannau gwyrdd eraill neu sy'n eu rheoli drwy newid y ffordd y caiff yr ardaloedd hyn eu rheoli er mwyn eu gwneud yn fwy deniadol i fywyd gwylt																